

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2018

Marie Ševčíková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra rakouských a německých studií

Srovnání pohledu Německa, Polska a České republiky na koncept vícerychlostní EU a jeho vývoj do Římského summitu 2017

Bakalářská práce

Autor práce: **Marie Ševčíková**

Studijní program: **Mezinárodní teritoriální studia**

Vedoucí práce: **JUDr. Vladimír Handl, CSc.**

Rok obhajoby: **2018**

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11. 5. 2018

Marie Ševčíková

Bibliografický záznam

ŠEVČÍKOVÁ, Marie. *Srovnání pohledu Německa, Polska a České republiky na koncept vícerychlostní EU a jeho vývoj do Římského summitu 2017*. Praha, 2018. 32 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra rakouských a německých studií. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Vladimír Handl, CSc.

Rozsah práce: 59 903 znaků

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá konceptem vícerychlostní Evropské unie, jakožto jednou z možných variant budoucí struktury EU. Orientuji se na přístupy Německa, Polska a České republiky k diferencované integraci do EU. Zatímco Německo od počátku prosazovalo vizi jednotného evropského systému, postupně vyvinulo i alternativní přístup případné participace na diferenciaci. Východní státy (především Polsko) se přikláněly k rovnocennému partnerství, a to zejména kvůli strachu z většího prohlubování již tak viditelných rozdílů a odsunutí na periferii. Česká republika se naopak myšlence rozdělení tolik nebránila – euroskeptici uvítali možnost, jak se vymanit z centra evropského dění. Tento koncept však nebyl dotážen, nesetkával se s všeobecným přijetím a čelil neochotě provádět změny. V souvislosti s některými událostmi nedávné doby však dochází k postupnému obratu a možným kontroverzím o obnovení myšlenky dvou- nebo vícerychlostní EU. Německo tak jedná o navázání užší spolupráce s určitými evropskými státy v rámci plného soustředění na zachování funkčnosti Evropské unie. Vývojem debaty o tomto tématu se zabývám až do března roku 2017, kdy se uskutečnil Římský summit, který znamenal kvalitativní změnu v debatě o budoucím směřování Evropské unie.

Klíčová slova

Evropská unie, vícerychlostní Evropa, Spolková republika Německo, Polsko, Česká republika, evropská integrace, diferenciaci.

Abstract

This bachelor thesis deals with the concept of multi-speed European Union, meaning different integration of each member state, as a possible scenario of the future structure of the EU. I focus on the attitude of Germany, Poland and the Czech Republic to the differentiated integration into the EU. Germany was keen on the vision of the united European system at the beginning but developed an alternative stance of potential participation on differentiation later. Eastern states (mainly Poland) were advancing equal partnership above all because of the fear of deepening the differences and getting aside of mainstream of interests. The Czech Republic, on contrary, inclined to the division – the Eurosceptic embraced the idea of being out of the centre of the EU. However, this concept was not finished and faced many obstacles. Nevertheless, the consequences of some recent affairs might have changed the public opinion and the idea of establishing multi-speed European Union might be renewed. Germany is in the middle of negotiation with some European countries in order to deepen the cooperation within the full concentration on keeping the function of the EU. I follow the debate about this concept until March 2017, exactly until Summit in Rome, which was supposed to be a significant turning point in the qualitative character of the debate about future direction of the European Union.

Keywords

European Union, multi-speed Europe, Federative Republic of Germany, Poland, Czech Republic, European integration, differentiation.

Title

Comparison of the opinions of Germany, Poland and the Czech Republic on the concept of multi-speed EU and its development until the Rome Summit 2017

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce JUDr. Vladimíru Handlovi, CSc. za veškerou trpělivost, péči, čas a energii, kterou do mě vložil za celou dobu zpracovávání tématu a doplňoval mé znalosti i dovednosti užitečnými radami. Dále bych také chtěla poděkovat svým přátelům a rodině za pomoc a podporu po celou dobu studia.

Obsah

OBSAH.....	1
ÚVOD.....	2
1. KONCEPTY DIFERENCOVANÉ INTEGRACE.....	5
1.1 PŮVODNÍ KONCEPTY.....	5
1.2 PŘÍKLADY DIFERENCIACE V PRAXI	8
1.3 OBNOVENÍ DEBATY O VÍCERYCHLOSTNÍ EU.....	10
1.4 BÍLÁ KNIHA O BUDOUCNOSTI A SMĚŘOVÁNÍ EVROPY	12
1.5 ŘÍMSKÝ SUMMIT 2017.....	14
2. INTEGRACE JEDNOTLIVÝCH STÁTŮ A VÝVOJ EVROPSKÉ POLITIKY... 15	
2.1 NĚMECKO.....	15
2.2 ČESKÁ REPUBLIKA	18
2.3 POLSKO	21
3. SROVNÁNÍ.....	23
ZÁVĚR.....	26
SUMMARY.....	28
POUŽITÁ LITERATURA	30
SEZNAM PŘÍLOH.....	33

Úvod

Téma myšlenky vícerychlostní Evropské unie se v návaznosti na nedávné události (např. Brexit, migrační kvóty, mezinárodní terorismus, krize eurozóny apod.) po letech znovu otevřelo, a v rámci debat o budoucnosti směřování Evropské unie se o jejím zavedení reálně hovoří. Je velmi pravděpodobné, že v blízké době EU projde určitými strukturálními změnami, které by mohly znamenat zásadní proměny v jejím budoucím vývoji. Jedna z možností reformy Evropské unie je založená na konceptu vícerychlostní EU. Tato práce přináší přehledné shrnutí a srovnání rozdílných přístupů vybraných zemí – Německa, Polska a České republiky k vytvoření vícerychlostní unie.

Evropa více rychlostí je koncept diferencované integrace evropských států. Teoretický podklad k tomuto konceptu vznikl spolu s jinými již v průběhu 70. let minulého století, a jeho určitá forma již v praxi existuje. Významným předělem a také novým kvalitativním rozměrem debaty o diferencované integraci evropských států se stalo vydání Bílé knihy o budoucnosti a směřování Evropy, a na to navazující Římský summit v březnu 2017. To je hlavním důvodem zkoumání právě tohoto vývoje předpokládané reformy Evropské unie.

Pro srovnání rozdílných (nebo podobných) přístupů k evropské problematice a koncepci fungování EU jsem si zvolila Českou republiku a její dva sousední státy – Německo a Polsko. Německo stálo u zrodu konceptu vícerychlostní EU. Stalo se také aktérem obnovení tohoto konceptu v rámci vyjednávání o budoucnosti Unie. Bude se Spolková republika zasazovat o její zavedení? Případně, za jakých podmínek by byla diference EU pro SRN nezbytná a nevyhnutelná? Německo je velmi vlivným (resp. klíčovým) hráčem na evropském poli, tudíž je pravděpodobné, že bude mít v rozhodující debatě významný vliv. Češi jsou vůči EU skeptičtí. Polsko je momentálně také považováno za spíše euroskeptickou zemi (ovšem nebylo tomu tak vždy), v čemž vykazuje některé podobné znaky jako Česká republika. Polsko a ČR se doposud v řešení evropských otázek (př. zavedení, resp. odmítnutí eura) navzájem více či méně podpořily. Otázkou však zůstává, jestli by tato podpora přetrvávala i v rámci zavedení vícerychlostní Evropské unie? Za jakých okolností by i tyto země podpořily zavedení konceptu diferencované integrace? Tyto otázky nejsou předmětem mého zkoumání, jelikož se v této práci zabývám vývojem pouze do Římského summitu v březnu 2017, který sám o sobě považuji za důležitý mezník v debatě o vícerychlostní EU. Snažím se však určit možné scénáře na základě historického vývoje přístupu jednotlivých zemí k evropské politice doposud, a stanovit tak případný odhad jejich vzorce chování pro budoucí řešení.

Časové vymezení jsem rozdělila do dvou fází: v první části stručně představím samotný vznik a počáteční debaty o konceptech rozdílné integrace evropských států, který je zasazen již do 70. let minulého století; ve druhé části se budu rozsáhleji věnovat době, která následovala po obnovení této myšlenky, tedy doby po překonání evropské krize a potřeby řešit aktuální problémy fungování EU a zejména eurozóny. Tyto problémy se objevily především v rámci krize eura (2008), a dále pak po referendu o vystoupení Velké Británie z EU v červnu 2016. Po rozhodnutí britských občanů se koncept vícerychlostní EU projednával na několika summitech či mezistátních návštěvách. Hodlám tento vývoj popsat až do Římského summitu, který se uskutečnil na konci března 2017 a byl spojován s významným dělicím bodem v debatách o budoucím směřování Evropské unie. Abych však dokázala popsat tendence směřování evropské politiky jednotlivých národních států, je také nutné, abych krátce popsala vývoj jejich evropské politiky, zejména pokud jde o prvky vícerychlostní integrace, který zkoumám od 90. let 20. století až téměř do současnosti.

Bakalářská práce je rozdělena do tří kapitol. Jako první se zaměřuji na vývoj konceptu vícerychlostní Evropy jako takové a srovnávám jej s jinými koncepty diferencované integrace evropských států. Zároveň popisují již zavedené formy diferencované integrace. Následně popisují období a situaci na evropském politickém poli krátce před Římským summitem, tzn. jaké příčiny vedly k obnovení debaty o myšlence vícerychlostní unie a jaký názor zaujímá předseda Evropské komise (viz Bílá kniha o budoucnosti a směřování Evropské unie). Do první kapitoly je zahrnuta také debata o obnovení konceptu a jeho projednávání na Římském summitu, který se uskutečnil v březnu roku 2017. Ve druhé kapitole uvádím shrnutí historického vývoje přístupu k tomuto konceptu v jednotlivých státech, které jsem si předem vymežila, tedy Německo, Polsko a Českou republiku, popisují integrační politiku v průběhu let, a navazuji současným názorem na budoucnost EU. V poslední kapitole jednotlivé názory zemí srovnávám. Závěr práce shrnuje získané poznatky a přináší výsledek srovnání přístupů jednotlivých zemí k vybranému konceptu a definici vzorce chování v rámci evropské politiky.

Metodologický postup, který jsem zvolila pro svou práci, je empirický popis s prvky komparace. Jedná se o metodu popisu faktů vycházejících z pramenů, přičemž jsou stanoveny tři prvky (v tomto konkrétním případě tři země) výzkumu. Následně jsou tato fakta použita pro srovnání a logický výčet shodných a protikladných znaků.

Metoda mého výzkumu spočívá ve studiu tendencí integrační a evropské politiky v daných státech. Na základě primárních a sekundárních zdrojů, řečových aktů, vládních dokumentů a koaličních smluv zkoumám, jak se tyto tendence měnily se střídajícími se vládami (nebo naopak zůstaly konzistentní) a jaké aspekty evropské integrace jsou pro tyto státy klíčové.

Zaměřuji se tak především na to, jakou formu integrace (mezivládní nebo nadnárodní), jak se vůbec jejich integrační politika vyvíjela, jaký mají vybrané státy názor na prohlubování Unie a samozřejmě se zaměřuji také na to, jak se tyto státy staví ke konceptu vícerychlostní EU. Tato kritéria poté srovnávám, což je hlavním výsledkem této bakalářské práce.

Téma budoucího směřování Evropské unie je relativně často diskutováno, není tedy v rámci tohoto tematického okruhu obtížné nalézt dostatečný počet zdrojů. Primárním zdrojem je dokument Bílá kniha o budoucnosti a směřování Evropské unie (vydán Evropskou komisí krátce před Římským summitem 2017), jelikož v podstatě téměř uzavírá periodu vyjednávání o konceptu vícerychlostní EU, kterou budu ve své práci zkoumat. Jedná se o dokument, který nastiňuje všechna možná scénária, která by mohla v budoucnu nastat. Pro doplnění informací používám také vládní dokumenty, jako je například *Koalitionsvertrag* vlády CDU/CSU a SPD, nebo také prohlášení o Římské deklaraci 2017 české a polské vlády na oficiálních webových stránkách (<https://www.mzv.cz/jnp/>, <http://www.msz.gov.pl>). Dále jsou to také zprávy v médiích – v českých (*ČTK*, *čt24*, *euractiv.cz*) i v zahraničních (*Die Zeit online*, *Tagesspiegel.de*) médiích. Tyto prameny ovšem slouží pouze k dokreslení politických debat a názorů, jež zastávají vlády zkoumaných států.

Hlavním sekundárním zdrojem pro teoretickou část bakalářské práce je studie, která se nazývá *Zwischen Integrationskern und Zerfaserung – Folgen und Chancen einer Strategie differenzierter Integration* (Ondarza von, Nicolai, 2012), a která se zabývá modelem EU rozdělené do diferencovaných stupňů a přináší přehledné začlenění konceptu vícerychlostní EU do teoretického rámce. Dále využívám knihy týkající se teorie Evropské unie a integrace členských států. Jedna se například o vybrané kapitoly v *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii* (Rovná, L., Kasáková, Z., Váška, J., 2007), *Multi-speed European Union: Differentiated Integration and Spatial Development in Public Opinion* (Dostál, P., 2010) nebo *Jahrbuch der Europäischen Integration* (IEP, 2016). Dalšími sekundárními zdroji jsou odborné články, jež byly publikovány v akademických periodikách a jsou dostupné v online databázích. Mezi ně patří např. „The Multispeed Integration and the Future of Inner Borders of the EU. What are the Challenges for those Remaining Outside the Hard Core?“, (Ciceo, Georgiana, *Eurolines*), dále „Směřuje Evropská unie k modelu flexibilního uspořádání?“, (Kadlecová, Adéla, 2006, *Mezinárodní vztahy*), a dále Milan Nič, „The Visegrad Group in the EU: 2016 as a turning-point?“, (Nič, Milan, *European View*). Velmi dobře popisují samotný koncept vícerychlostní EU. Žádná z těchto publikací ovšem nenaznačuje, jaké příčiny a okolnosti by vedly k přijetí tohoto konceptu, a které z vybraných zemí by se přikláněly k jeho přijetí či odmítnutí. To jsou hlavní důvody, které mě vedou k výběru a zpracování tématu.

Důležitými zdroji pro druhou část bakalářské práce zpracovávající politiky jednotlivých států, jsou elektronické zdroje (např. Odborný podklad think-tanku Evropské hodnoty o vícerychlostní Evropě, server EurActiv nebo Europeum, dále také články publikované Stiftung Wissenschaft und Politik Berlin autorem Kai-Olaf Langem), které se zabývají konkrétními tématy. Články zde publikují odborníci na vybrané aspekty EU. Stěžejním zdrojem pro srovnání je server EU27-Watch, který poskytuje odborné a přehledné komentáře k jednotlivým agendám evropské politiky z perspektivy každého členského státu.

1. Koncepty diferencované integrace

1.1 Původní koncepty

V této kapitole zasazují koncept diferenciacie evropských států v rámci integrace v podobě vícerychlostní unie do kontextu jiných modelů diferencované integrace. Tyto modely vysvětlují a zároveň popisují jejich rozdílné znaky, čímž objasňují jejich rozdělení do různých kategorií. Dále popisují okolnosti, za jakých došlo k obnovení myšlenky vícerychlostní unie jako jednoho možného modelu budoucí podoby EU. Do této kapitoly také zahrnují již zavedené formy diferenciacie v rámci EU. Popisují také možné scénáře budoucnosti konceptu vícerychlostní unie na základě bílé knihy o budoucnosti a směřování Evropy, kterou vydala Evropská komise na začátku března 2017. V závěru první kapitoly shrnují Římský summit 2017, který představuje časové ukončení mého výzkumu konceptu vícerychlostní Evropské unie.

O konceptech diferencované integrace států do evropských struktur se mluví již od 70. let minulého století. Od té doby prošly tyto návrhy mnoha podobami a úpravami. Mluvílo se jak o tzv. Evropě dvou či více rychlostí, o Evropě soustředných kruhů nebo o principu jádra a obalu (Kerneuropa, viz dále), tak i o konceptu tzv. Evropy á la carte a různých formách posílené integrace či stálé strukturální spolupráce.¹ Představovaly různé formy začlenění a spolupráce integrovaných států s rozdílnými následky. Jedna z možných typologií popisuje tyto koncepty na základě určení kritéria časového, prostorového nebo obsahového²:

- 1) *Evropa více rychlostí* představuje ryze časovou koncepci diferencované integrace evropských států, kterou určuje tzv. jádro unie, které je z hlediska

¹ Adéla Kadlecová, „Směřuje Evropská unie k modelu flexibilního uspořádání?“, *Mezinárodní vztahy*, č. 1 (2006): 25-28, www.ebscohost.com, (staženo 22. 2. 2017).

² Nicolai von Ondarza von, *Zwischen Integrationskern und Zerfaserung – Folgen und Chancen einer Strategie differenzierter Integration*, (Berlín: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2012), 7-8, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S20_orz.pdf.

socioekonomických i politických kritérií ochotné jít v rámci integrace o krok dál než ostatní.³ Jedná se především o částečné omezení nově přistupujících států za pomoci přechodných ustanovení upravujících různá hlediska spolupráce. Do časové kategorie je tento koncept začleněn z důvodu předpokladu, že státy, které prozatím do tohoto jádra nepatří, se k němu dříve nebo později připojí. Do časového spektra se také začleňují typy integrace upravené podle všemožných kvalitativních kritérií (např. závazek přijetí eura jako společné evropské měny). K dosažení požadovaných kritérií dochází v individuálním časovém intervalu, jelikož každý stát má pro splnění těchto kritérií jiné předpoklady. Cíle jsou však předem definovány a předpokládá se, že jich bude v určitém časovém horizontu dosaženo a státy se tak připojí do jádra poté, co dosáhnou požadovaných kritérií.⁴

2) Prostorový koncept *Evropy soustředných kruhů* je založen na principu toho, že se úzká spolupráce mezi státy týká pouze určitých vybraných aspektů zaměřených na určité cíle, kterých se chce dosáhnout. Jednou z variant tohoto konceptu je koncept tzv. Kerneuropa neboli princip „tvrdého jádra“, při kterém se úzce integruje skupina států v rámci vybraných politických okruhů. Přímou na dosahování těchto cílů se podílí pouze užší skupina států. Jedná se o jakýsi kruh států, které obklopují méně integrované státy, které nemají tak silnou pozici, nicméně se chtějí dlouhodobě v daných politických záležitostech angažovat.⁵ V rámci diferenciacie integrace jde tento koncept ještě o něco dál než vícerychlostní model, jelikož hranice mezi státy jsou vymezeny a není zde jasný předpoklad toho, že státy v určitém bodě dosáhnou jednotných a předem stanovených cílů.⁶ Předpokládá se, že diferenciacie bude permanentní, a že některé státy se k jádru v oblastech, kde nemají dostatečnou kapacitu, nikdy nepřipojí.

3) Nejvíce se od jednotného principu evropských států v souvislosti s obsahovým naplněním integrace odlišuje koncept *Evropy á la carte* (neboli „Evropy podle jídelního lístku“), v rámci kterého se státy dělí podle možností a schopností, a závisí na projevené vůli na účasti při spolupráci v určitých politických oblastech (odtud obsahové kritérium rozdělení). Společná pravidla, jež mají být dodržována, jsou jasně

3 Ivo Šlosarčík a David Král, „Perspektiva vzniku pevného jádra či jader v EU a z toho plynoucí vliv na postavení ČR a dalších přistupujících států“, *Shrnutí analýzy Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM* (2004): 5, GoogleScholar (staženo 5. 2. 2018).

⁴ Kadlecová, „Směřuje Evropská unie k modelu flexibilního uspořádání?“, 27.

⁵ Šlosarčík Král, „Perspektiva vzniku pevného jádra či jader v EU“, 7.

⁶ Kadlecová, „Směřuje Evropská unie k modelu flexibilního uspořádání?“, 27.

definovaná, nicméně jejich spektrum je velmi úzké. V ostatních oblastech můžou státy postupovat podle vlastních preferencí nebo se můžou například sdružovat do spolupracujících koalicí.⁷ Tento návrh nezahrnuje žádné strukturální (prostorové ani časové) rozdělení a zakládá se pouze na ochotě jednotlivých států se podílet na řešení daných záležitostí v rámci mezivládní kooperace.⁸

Vytvoření vícerychlostní Evropy v zásadě také znamená prosazení větší flexibility do rozhodování o záležitostech EU.⁹ Flexibilní instituce by byly schopny opakovaně vyjednávat o rozdílných podmínkách v rámci specifických časových úseků a dosáhnout tak silnější institucionální kooperaci. Toto řešení je však také velmi nákladné.¹⁰ Zároveň by však členské státy měly možnost vyjádřit svůj nesouhlas (např. pomocí vetování politických změn), či si vyjednat opt-out z dané oblasti politické agendy.¹¹

Ani jeden z popsaných návrhů nebyl v 70. letech reálně zaveden, přístupy se lišily z perspektiv členských států. Nová vlna debat o diferenciaci integrace proběhla mezi lety 1992-1997 po tom, co byla ratifikována Smlouva o Evropské unii.¹² Široce diskutovaným konceptem se stal návrh dvou německých politiků z Křesťansko-demokratické unie - Schäubleho a Lamerse, který navrhoval vícerychlostní princip integrace, tzv. evropské jádro, Kerneuropa. Státy, které chtěly jít v rámci integrace dále, tak mohly učinit i bez souhlasu ostatních členských států. Uniformní integrace dle tehdejší debaty Evropu celkově oslabuje.¹³

Nakonec se tedy (v rámci klauzule o užší spolupráci v Amsterodamské smlouvě 1997)¹⁴ částečně podařilo ustanovit určitou formu diferencované integrace evropských států ve třech oblastech: společná měna, vnitřní politika a justiční politika. Bylo toho dosaženo pomocí spojení několika států, které spolu začaly blíže spolupracovat (centrum vytvořila právě Francie se Spolkovou republikou Německo), a které se dohodly na kritériích, která pak samy dodržovaly a staly se vzorem pro ostatní integrované státy (například vznik eurozóny). Snahy o vytvoření takového systému však byly doposud převážně kritizovány, a to kvůli možnému

⁷ Kadlecová, „Směřuje Evropská unie k modelu flexibilního uspořádání?“, 28.

⁸ Ondarza, *Zwischen Integrationskern und Zerfaserung*, 8.

⁹ Christian B. Jensen a Jonathan B. Slapin, „Institutional hockey-pokey: the politics of multispeed integration in the European Union“, *Journal of European Public Policy* 19, č. 6 (2012): 779-795, www.tandfonline.com (staženo 18. 4. 2018), 781.

¹⁰ *Ibid.*, 781-782.

¹¹ *Ibid.*, 782.

¹² Kadlecová, „Směřuje Evropská unie k modelu flexibilního uspořádání?“, 30.

¹³ Georgiana Ciceo, „The Multispeed Integration and the Future of Inner Borders of the EU. What are the Challenges for those Remaining Outside the Hard Core?“, *Eurolimes*, č. 14 (podzim 2012), 18, www.ebscohost.com (staženo 21. 4. 2018).

¹⁴ *Ibid.*, 31.

rozdělení na státy „první a druhé třídy“ nebo privilegované a neprivilegované státy, přičemž by mohly „státy druhé třídy“ ztratit vliv na fungování Evropské unie.¹⁵

Již po tzv. východním rozšíření, ke kterému došlo v letech 2004 (Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Malta, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Slovinsko) a 2007 (Bulharsko, Rumunsko) se struktura Evropské unie proměnila.¹⁶ Jednak proto, že došlo k přistoupení doposud největšího počtu států najednou, a jednak proto, že většina těchto států spadala do oblasti bývalého východního bloku a nacházela se tak v jiné vnitropolitické, a především ekonomické situaci. Základem proměn však nebyl koncept diferencované integrace, naopak důležitá byla snaha o sjednocení celého systému shora. Jednotlivé přistupující státy však zcela jednotný postoj nezaujímaly (např. Polsko, ČR, Maďarsko stále váhají, zda je pro ně únosné a výhodné stát se členy eurozóny). Zároveň se touto dobou začíná proměňovat i charakter samotné integrace, která se tímto posouvá do dalšího stupně. Nejedná se už pouze o ekonomickou spolupráci (které předcházelo vytvoření celní unie a jednotného vnitřního trhu), na přelomu tisíciletí již byla pevně ustanovena měnová a hospodářská unie, ke které se tyto státy měly postupně připojit. Zároveň se dále rozvíjí a specifikuje integrace politická. Primárním cílem vytvoření jakéhokoliv modelu diferenciací je právě překonání politických překážek. Zatímco některé státy se budou chtít do rozhodovacího procesu aktivně připojit, ostatní budou stát mimo a nebudou tak nuceny dělat rozhodnutí, která se neslučují s jejich zájmy. Situace v rámci Evropské unie by se tak měla stabilizovat a přispět také ke stabilizaci politických výkyvů v jednotlivých státech. Na druhé straně by však mohlo dojít ke ztrátě „exkluzivity“ a také k tomu, že by s těmito státy bylo zacházeno jako se státy tzv. „druhé třídy“.¹⁷ Diferencovaná integrace vyvolává obavy způsobené fragmentací dlouho zavedených evropských principů.¹⁸ Postupně se však rozdíl mezi státy stále více projevovaly, a tak dochází k částečné diferenciaci některých oblastí integrace. O fungujících formách diferencované integrace budu pokračovat v následující kapitole.

1.2 Příklady diferenciací v praxi

V určitém smyslu už částečně diferencovaná integrace v rámci Evropy existuje. Právní ukotvení diferencování integrace do primárního práva EU zajišťuje Amsterodamská smlouva,

¹⁵ Vít Novotný, „The harmless spectre of a multi-speed Europe“, *European View 11* (2012), 25, www.ebscohost.com (staženo 22. 2. 2017).

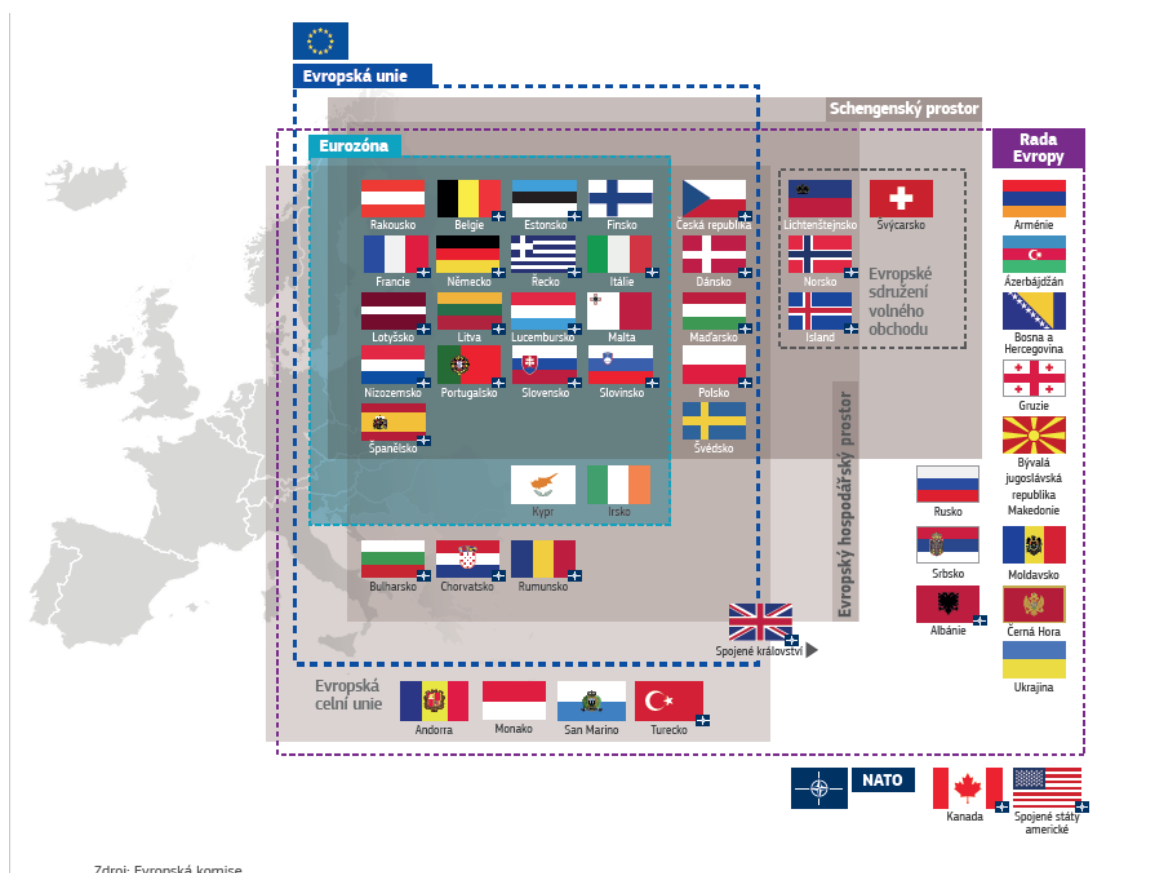
¹⁶ Šlosarčík, Král „Perspektiva vzniku pevného jádra či jader v EU“, 10.

¹⁷ Ciceo, „The Multispeed Integration and the Future of Inner Borders of the EU.“, 18.

¹⁸ *Ibid.*, 21.

v níž je uveden princip tzv. posílené spolupráce.¹⁹ Tento princip umožňuje skupině členských států za určitých podmínek přijmout opatření pro konkrétní oblast, a tím prohloubit jejich spolupráci. Ostatní státy mají možnost se k této skupině v budoucnu připojit.²⁰ V souvislosti s diferenciací se v současné době jedná se především o již zmíněnou eurozónu a schengenský prostor. To, na jakých úrovních, a v rámci kterých států různé typy integračních struktur funguje, trefně ilustruje následující schéma:

Příloha č. 1: Druhy integrace evropských do různých struktur (obrázek)

Některé primární aspekty integrace států jsou nedělitelné. Například prvotní koncepty vytvoření celní unie, zóny volného obchodu a jednotného trhu jsou svým způsobem jednotné a členské státy opravdu sdružují. Když se zaměříme na další stupeň integrace – vytvoření měnové a hospodářské unie – jsou rozdíly mnohem patrnější a částečně kopírují zájmy a také hospodářskou situaci jednotlivých národních států. Eurozóna v současné chvíli sdružuje pouze

¹⁹Dominik Bergmann a Lukáš Hendrych, Odborný podklad think-tanku Evropské hodnoty – Vícerychlostní Evropa, (2. 5. 2016): 3, *Evropské hodnoty* (staženo 23. 3. 2018).

²⁰ *Ibid.*, 3.

19 z 28 členských států (přičemž Velká Británie a Dánsko mají v rámci přijetí jednotné měny výjimku - tzv. opt-out, Švédsko sice oficiální výjimku nemá, nicméně přijetí eura bylo odmítnuto referendem, jehož výsledky ostatní členské státy respektují). Ostatní státy se však k přijetí evropské měny zavázaly. Některé dosud nesplňují všechna konvergenční kritéria, ty ostatní o to možná ani neusilují. Tímto se samovolně dělí Evropská unie do dvou skupin. Potvrzuje to také orgán zvaný Euroskupina, ve kterém se schází zástupci členských zemí eurozóny, a která slouží k posílení dialogu o „usnadnění podmínek pro silnější hospodářský růst v Evropské unii“²¹ K zamezení netransparentnosti těchto schůzek má sloužit přizvání nečlenů eurozóny na tato jednání. Toto řešení ovšem není zcela pragmatické, jelikož namísto zvyšování efektivity by spíše docházelo jen k navyšování výdajů. V souvislosti s eurozónou se nám tedy v rámci hospodářské a měnové unie tvoří jakýsi model diferencované integrace, který by se dal částečně připodobnit konceptu vícerychlostní Evropy.

Dalším příkladem diferenciací je schengenský prostor (v současné době s 22 členskými státy EU – Belgie, Česko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Španělsko, Švédsko, a 4 nečlenskými státy – Island, Norsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko), který také představuje institucionalizovaný rozdíl v míře integrace členských států EU.²² Mezi členskými státy EU jsou však také státy, které součástí schengenského prostoru nejsou (Bulharsko, Chorvatsko, Irsko, Kypr, Rumunsko a Velká Británie), přičemž některé z těchto států mají zájem se k Schengenu připojit, jiné (př. VB a Irsko) si dobrovolně ponechaly hraniční i celní kontroly.²³ Jedná se tedy o jasný příklad diferencované integrace (vícerychlostní?), kdy se předpokládá, že v určitém bodě by země měly dosáhnout stejné úrovně, ale v praxi spíše vidíme, že se v tomto případě pravděpodobně nepodaří dosáhnout jednotné linie. Zároveň proto v tomto ohledu není jasné, o jaký typ diferenciací se jedná, zda jsou tyto konkrétní příklady formou vícerychlostní unie, nebo zda vytváří jakýsi specifický model diferenciací.

1.3 Obnovení debaty o vícerychlostní EU

Ve druhé dekádě 21. století dochází k obnovení debaty o některých konceptech v rámci směřování Evropské unie, které se dříve neprosadily v plné formě, ale teď se znovu začalo jednat o jejich zavedení. Jedná se především o strukturální a funkční podstatu EU. Původní

²¹ Bergmann, Hendrych, Odborný podklad think-tanku Evropské hodnoty – Vícerychlostní Evropa, 3.

²² Ibid., 3.

²³ Ibid., 9.

snahy se ubíraly směrem k vytvoření jednotného systému na principu rovnocenné unie, tj. stejných právech i povinnostech všech členských zemí Evropské unie. Avšak místo toho, aby se rozvinula koherence a rovnováha mezi jednotlivými členy, od roku 2010 se postupně začaly ukazovat problémy s udržitelností ekonomické situace v některých státech (nejprve Řecko, dále pak Irsko, Portugalsko, Kypr, Španělsko), a došlo tak k rozsáhlé krizi. Tato krize potvrdila fakt, že se rozdíly mezi některými evropskými státy ještě více prohloubily. Od té doby probíhají debaty o tom, jak a kam by měla Evropská unie směřovat tak, aby k dalším podobným krizím nedocházelo. A to jak ke krizím v ekonomické systému, tak i v systému politickém. S tím souvisí i potřeba řešení situací v rámci migrační krize a politiky přijímání kvót, které také do značné míry EU rozdělují.

V debatě o krizích, které Evropu postihují, je neodmyslitelná otázka řešení mezinárodního terorismu a hrozby nábožensko-ideologického rázu. Strach, který tyto násilné akce do evropských států rozšiřují, vede především k nárůstu vlivu extremistických skupin či populistických politických stran a přebírání jejich myšlenek a názorů zbytkem společnosti. U takových extremistických stran se často objevují tendence silně kritizovat Evropskou unii. Profiluje se tak fragmentace společnosti a jsou patrné hlubší rozdíly a radikálnější postoje, které jsou často kriticky směřovány k evropským autoritám.

Dalším důležitým projevem krize EU, který je nutno vyřešit, je nečerstvější událost, jež má změnit dosavadní fungování Evropské unie v takové podobě, na jakou jsme byli doposud zvyklí - plánovaný odchod Velké Británie z EU. V návaznosti na tuto důležitou výzvu je zřejmé, že směřování Evropské unie do budoucnosti se bude muset přizpůsobit soudobému dění a společenským, politickým a ekonomickým nárokům. Velká Británie již doposud měla velké množství výjimek v rámci EU, které sice zaručily, že zůstala uvnitř integračních struktur až doposud, nicméně její ekonomické ambice i historické tradice jsou od těch evropských rozdílné. Pro část britské společnosti byla situace dále neudržitelná, a tak se v referendu 2016 (těsně) rozhodlo o tom, že Velká Británie bude praktikovat svou vlastní domácí i zahraniční politiku (ve smyslu nezávislosti na evropských regulacích a pravidlech). Po referendu se na politickém poli v mnoha evropských státech sjednotily euroskeptické síly a jejich popularita ještě více rostla. Mnohé z nich prosazují provedení změn ve fungování EU, některé dokonce uvažují o vyhlášení referenda o vystoupení z EU po vzoru Velké Británie. Návrhy na reformu evropského systému jsou tedy i jakousi prevencí a snahou potlačit tyto politické vlny. Co je již teď zřejmé, je fakt, že Evropa po Brexitu bude ještě mnohem více diverzifikovaná a tato prognóza se dá aplikovat i konkrétně na státy středoevropské. Ačkoliv je (např. pro státy Visegrádské čtyřky) důležitá užší spolupráce a polský předseda Evropské rady Donald Tusk se bude snažit udržet

středoevropský region úzce spojen s evropskými strukturami, pro Česko je Spolková republika klíčovým partnerem, pravděpodobně i důležitější než státy Visegrádské čtyřky.²⁴ Najít rovnovážnou polohu v rámci budoucí aplikace evropských návrhů asi nebude snadné. Hlavními nevýhodami konceptu vícerychlostní EU jsou také predikce, že poté, co by k zavedení konceptu došlo, by bylo rozhodování mnohem nepřehlednější a složitější a velmi pravděpodobně méně demokratické. Právo silnějšího by totiž převažovalo nad právem primárním, vytvořily by se nové bariéry, které by mohly způsobit značnou nestabilitu Unie.²⁵

V rámci debat o dalším směřování EU se konal neformální summit 3. února 2017 na Maltě, kde se setkali představitelé 27 států Evropské unie (vyjma Velké Británie), aby projednali možnosti dalšího vývoje. Německá kancléřka Angela Merkelová prohlásila, že nejrealističtější návrhem na pokračování evropského systému je jeho diferenciací do dvourychlostního modelu. Zároveň má být kladen důraz na otevřenost všem členským zemím a zabránění vytvoření tzv. „exkluzivních klubů“. Svůj výrok také potvrdila na své návštěvě ve Varšavě (7. února 2017) s tím, že vyzvala Polsko, aby výstavbu tohoto modelu podpořilo. Návštěva německé kancléřky je považována za jedno z nejvýznamnějších vrcholných polsko-německých jednání od vstupu Polska do EU. Předpokládá se, že Polsko následnou spolupráci s Německem reálně zvažuje i přesto, že by do užšího jádra spolupráce v rámci Evropy dvou rychlostí nepatřilo a německou hegemonii část polské společnosti (v čele se stranou PiS) silně kritizuje.²⁶

1.4 Bílá kniha o budoucnosti a směřování Evropy

Dne 1. března 2017 vydal předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker Bílou knihu o budoucnosti a směřování Evropy, která obsahuje právě 5 možných scénářů, podle kterých by se mohla Evropská unie do roku 2025 vyvíjet, a které zahrnují, jak návrh zachovat status quo, tak i návrh prohloubit jednotnou spolupráci, nebo vytvořit fungující model diferencované integrace či částečné propojení všech dosavadních návrhů. Koncept vícerychlostní Evropy je považován za jeden z těch, které mají reálnou šanci na úspěch.²⁷ Přiklání se k němu i sám Juncker. Evropská unie už podle něj není schopná dál fungovat na jednotném principu. Je čím

²⁴ Milan Nič, „The Visegrad Group in the EU: 2016 as a turning-point?“, *European View* (2016): 289, www.ebscohost.com (staženo 21. 2. 2017).

²⁵ Bergmann, Hendrych, Odborný podklad think-tanku Evropské hodnoty – Vícerychlostní Evropa, 11-12.

²⁶ Kai-Olaf Lang, „Differenzieren und Kooperieren“, *Stiftung Wissenschaft und Politik* (březen 2017): 3, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2017A22_Ing.pdf (staženo 11. 2. 2018).

²⁷ Vladimír Bartovic, „RTVS: Bílá kniha o budoucnosti EU“, *Europeum*, 10. 3. 2017, <http://www.europeum.org/articles/detail/1237/rvs-bila-kniha-o-budoucnosti-eu> (staženo 9. 4. 2018).

dál tím obtížnější se shodnout na řešení různých problémů. Koncept více rychlostních stupňů by mohl takovou situaci vyřešit a poskytovat efektivní řešení. Pro jeho podporu se vyjádřily i vedoucí státy Evropské unie – Francie, Německo, Itálie a Španělsko. Konkrétně se jedná o scénář číslo 3 („Státy, které chtějí, dělají více“), který popisuje variantu dobrovolné užší spolupráce států, které mají zájem se na hlubší kooperaci podílet.²⁸ Postupovaly by tak společně při efektivnějším řešení otázek obrany, vnitřní bezpečnosti, daní nebo sociální politiky. Prakticky by to znamenalo, že se tato nově vytvořená skupina dohodne na právních a rozpočtových postupech spolupráce vybraných oblastí, které by však bylo možné přijmout v rámci celého společného rámce (EU27). Důležitá by byla specifikace jednotlivých práv a povinností vztahující se buď k celku všech členských států, případně jen vybraných skupin. Členským zemím by přitom byl ponechán stejný status jako doposud a kdykoliv by se rozhodly ke skupině připojit, byla by jim tato varianta umožněna.

V bílé knize je také definován teoretický postup při zavedení tohoto scénáře. Státy, které vytvoří skupinu užší spolupráce, se sjednotí v záležitostech obrany, v rámci čehož dojde ke společnému intenzivnímu výzkumu se silnou průmyslovou základnou. Společně by zadávaly veřejné zakázky, zkoordinovaly vojenské složky a zvýšily jejich efektivitu pro společné zahraniční mise. Důležité by mělo být také posílení spolupráce mezi policejními složkami a zpravodajskými službami, a to především kvůli pohotovému a spolehlivému výměně informací souvisejících s bojem proti organizovanému zločinu a terorismu. Seskupení členských států eurozóny by se mělo dohodnout na těsnější spolupráci v daňové a sociální oblasti. To vše by mělo zajistit harmonické fungování pravidel a předpisů, omezení daňových úniků, zlepšování pracovních podmínek, rozvoj moderních technologií, zlepšení kvality výrobků a služeb. Důležité je také upevnění zásad jednotného trhu a dodržování jeho čtyř svobod, přičemž vztahy se třetími zeměmi stále spadají pod kompetence členských států jako celku na úrovni Evropské unie.²⁹

Přijetí koncepce vícerychlostní Evropy se projednává jako nejpravděpodobnější varianta reformy Evropské unie.³⁰ Od roku 2009, kdy začala platit Lisabonská smlouva, udělaly evropské státy velký posun v rámci integrace. Situace se za tu dobu výrazně proměnila a je tedy zřejmé, že myšlenka silného a především jednotného budoucího vývoje Unie (tzv. one-size-

²⁸ Evropská komise, *Bílá kniha o budoucnosti a směřování Evropské unie*, (Brusel: COM, 1. 3. 2017), 20, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/bila_kniha_o_budoucnosti_evropy_cs.pdf.

²⁹ Evropská komise, *Bílá kniha o budoucnosti a směřování Evropské unie*, 20.

³⁰ Veronika Völlinger, „Fünf Wege in eine europäische Zukunft“, *Zeit.de Online*, 10. 3. 2017, <http://www.zeit.de/politik/ausland/2017-03/eu-gipfel-europaeische-union-zukunft-jean-claude-juncker> (staženo 9. 4. 2018).

fits-all) již není relevantní. Je jakýmsi trendem poslední doby, uchovávat si národní tradice a hodnoty a nenechat se pohltit univerzálním rámcem. Většina evropských států totiž dosáhla takového stupně rozvoje, že nechtějí integraci prohlubovat a posilovat tak roli Evropské unie. Současná Evropa ovšem prozatím stojí před celým tímto reformním procesem, a jak to s evropskými integračními strukturami dopadne, ukáže schopnost pokračovat v reformách EU a aplikace přijatých změn a rozhodnutí v čase.³¹

1.5 Římský summit 2017

Dne 25. 3. 2017 se uskutečnil summit v Římě, na kterém se mělo (také symbolicky k 60. výročí podpisu Římských smluv) jednat o budoucnosti Evropské unie, a výsledkem tohoto jednání bylo podepsání deklarace o budoucím směřování EU. Debaty měly navazovat na možné scénáře, které uvedl Jean-Claude Juncker v bílé knize o budoucnosti a směřování Evropské unie, a které jsem popsala v minulé kapitole. Již před konáním samotného summitu se nejpravděpodobnějším scénářem dalšího směřování stal koncept vícerychlostní Evropské unie. Názory jednotlivých zemí k tomuto řešení se však značně lišily. Před samotným konáním se v médiích objevovaly názory (podpořené výroky např. německé kancléřky A. Merkelové nebo francouzského prezidenta F. Hollanda), že tento summit, jakož i podpis Římské deklarace³², je důležitým mezníkem v debatách o budoucnosti EU.

Zatímco Německo (Francie, Španělsko, Itálie) se v zásadě vyjádřilo ve prospěch zavedení tohoto konceptu, Česká republika (i ostatní země Visegrádské čtyřky) ve svém stanovisku ještě jasno neměly.³³ Tehdejší předseda vlády Bohuslav Sobotka (ČSSD) se k žádnému z navržených scénářů nepřiklonil. Římská deklarace ze summitu neměla dle něj závazný charakter.³⁴ Bývalá polská předsedkyně vlády Beata Szydlová nakonec těsně před konáním summitu změnila své stanovisko a prohlásila, že se pod zmiňovanou deklaraci také podepíše, i když to původně neměla v plánu.³⁵

Nakonec se však ukázalo, že význam této deklarace byl mírně nadhodnocen, protože vše, co je v ní uvedeno, má pouze obecný charakter a konkrétní závazný obsah dohodnut nebyl.³⁶

³¹ „Jaká je budoucnost EU? Juncker představil bílou knihu a čtyři možné vývoje“, *lidovky.cz*, 1. 3. 2017, https://www.lidovky.cz/jaka-je-budoucnost-eu-juncker-predstavil-bilou-knihu-a-ctyri-moznosti-vyvoje-184-zpravy-svet.aspx?c=A170301_170448_In_zahranici_fas (staženo 1. 3. 2018).

³² Římská deklarace, 25. března 2017, *Vláda České republiky*, 18. 4. 2017, <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/dokumenty/rimska-deklarace--25--brezna-2017-155380/>.

³³ Lukáš Hendrych, „V Římě se rozhoduje o budoucnosti EU“, 23. 5. *EurActiv*, 23. 5. 2017.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ „Státníci míří do Říma na summit EU, Polsko i přes výtky oznámilo, že text podpoří“, *čt24*, 25. 3. 2017.

³⁶ Viliam Buchert, „Je to už na revoluci? Summit EU v Římě byl blamáží, politici jen zopakovali své bláboly“, *Reflex*, 26. 3. 2018.

Římský summit 2017 tedy nebyl tím průlomovým bodem v debatě o směřování Evropské unie tak, jak se předpokládalo.³⁷ Jednotlivé země sice opatrně svůj názor vyjádřily, k žádnému konkrétnímu řešení se však prozatím nezavázaly. Často se také řeší protichůdné názory v rámci jednoho státu. A právě to, jakou prosazují jednotlivé státy evropskou politiku a jaký mají přístup ke konceptu vícerychlostní EU, budu popisovat v následující kapitole.

2. Integrace jednotlivých států a vývoj evropské politiky

Tato kapitola se věnuje přístupu vybraných států k formě evropské integrace jako takové, a dále ke konceptu vícerychlostní Evropy. Popisuje, jak tyto státy koncept vnímaly a jakou mají pozici v integrační struktuře. Časové vymezení se pohybuje od 90. let minulého století až téměř do současnosti (resp. do března 2017), přičemž proměnu politických aktérů (francouzský prezident, česká vláda, polský premiér, německá vláda), která proběhla po Římském summitu, a která mohla debatu o EU proměnit, již do svého zkoumání z důvodu vymezení tématu nezahrnuji. Zaměřuji se především na následující kritéria, která následně využívám ke srovnání v další kapitole:

- Jaký průběh měla integrace vybraných států do Evropské unie?
- Prosazují tyto státy spíše nadnárodní nebo mezivládní formu integrace?
- Jak se státy staví k prohlubování EU?
- Jaká mají jednotlivé státy názor na koncept vícerychlostní EU?

2.1 Německo

Spolková republika Německo je považována za jednoznačně silného aktéra v evropské politice. Již poválečné západní Německo se zvládlo zformovat do státu, který se stal silným integračním partnerem. Západní Německo se úspěšně dokázalo angažovat a aktivně se pohybovat na všech úrovních integrační politiky. Tím si vydobylo určitou vůdčí pozici v institucionálním postavení. V rámci potlačování nacionálního prvku však docházelo zejména k prosazování jednotného integračního systému, ve kterém by došlo k eliminaci veškerých ambicí na dosažení vedoucí pozice.³⁸ SRN integrační politikou usiloval o znovuzískání suverenity a o změny poválečného mocenského rozdělení.³⁹ V průběhu devadesátých let

³⁷ Zuzana Stuchlíková, #EU60 a narativ evropské integrace, 29. 3. 2017, *EUROPEUM, Komentář: Římský summit*, <http://www.europeum.org/articles/detail/1279/komentar-rimsky-summit> (staženo 15. 2. 2018).

³⁸ Vladimír Handl, „Německo a EU. „Evropské Německo“, nebo „de-europeizace“ německé politiky?“ in *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii*, eds. Rovná, Lenka; Kasáková Zuzana; Váška, Jan; (Praha: VIP Books, 2007), 77.

³⁹ *Ibid.*, 77.

dochází k obratu. Německo se po svém znovusjednocení dostává do postavení, ve kterém je schopno přejít do vedení evropské politiky. Částečně se dá také říci, že začala zaujímat vedoucí úlohu v rozhodování o klíčových otázkách činnosti a fungování unie.

V roce 1994 dochází k rozvoji konceptu a definování termínu Kerneuropa, který vzešel právě ze strany Německa (podporován Francií). Vešel do povědomí díky dvěma politikům z křesťansko-demokratické unie – jeho autory byli Wolfgang Schäuble a Karl Lamers.⁴⁰ Jak jsem již uvedla výše, jednalo se o koncept užší spolupráce mezi těmito dvěma státy (Francií a Německem) a dále také státy Beneluxu, tedy Belgie, Nizozemí a Lucembursko. Tato myšlenka však byla na přelomu tisíciletí zmrazena a začíná se o ní mluvit až v rámci současných debat o budoucnosti směřování Evropské unie, již postihlo několik otřesů a krizí. Německo se spíše soustředilo na posilování integrace, institucí ES a také na rozšíření Společenství na východ od německých hranic.⁴¹ To mělo přispět ke stabilizaci a modernizaci Evropského společenství. Konec 90. let, kdy se vládnoucími stranami v Německu stává levicová koalice SPD-Zelení (kancléřem byl Gerhard Schröder) nepřinesl větší změny ve směřování německé integrační politiky. Politika se přizpůsobovala krátkodobým a střednědobým zájmům.⁴²

Mezi lety 2004 a 2007 (období mezi dvěma rozšířeními EU na východ) si evropské špičky kladly spíše otázku, jaké by měla Evropská unie zastávat funkce, než jak by měla vypadat její vnitřní struktura. Německé mocenské ambice se projevovaly spíše ve snaze o vytvoření takového systému, který by přiblížil evropskou politiku jednotlivým členským státům co nejvíce to jde.⁴³ Snahy směřovaly k vytvoření transparentní, efektivní a demokraticky legitimní unie.⁴⁴ Svou mocenskou pozici si tak Německou chtělo uplatnit spíše prostřednictvím institucí a prostřednictvím spolupráce s jinými státy (především s Francií) – tzv. „leading from behind“. Koncept vícerychlostní unie byl odsunut a priority získaly snahy o vytvoření jednotného systému. K mírnému obratu však s kancléřkou Angelou Merkelovou (2005) dochází v tom, že Německo již pomalu odkládá svou poválečnou snahu se vyhýbat vedoucí pozici a částečně nabízí Evropské unii svou roli vůdce.⁴⁵ Tato pozice se v průběhu dalšího desetiletí rozvinula a upevnila.

⁴⁰ Ondarza, *Zwischen Integrationskern und Zerfaserung*, 12.

⁴¹ Handl, „Německo a EU. „Evropské Německo“, nebo „de-europeizace“ německé politiky?“, 80.

⁴² *Ibid.*, 81.

⁴³ Institut für Europäische Politik (ed.): *EU-27 Watch*, č. 3, 34.

⁴⁴ *Gemeinsam für Deutschland – mit Mut und Menschlichkeit. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD*, 11. listopadu, 127,

https://www.bundesregierung.de/Content/DE/_Anlagen/koalitionsvertrag.pdf?__blob=publicationFile&v=2.

⁴⁵ Handl, „Německo a EU. „Evropské Německo“, nebo „de-europeizace“ německé politiky?“, 86.

Prvním otřesem se stala finanční krize a následná krize Eurozóny, na niž navázala migrační krize. V roce 2010 byla Angela Merkelová nucena řešit finanční krizi, které mohly negativně ovlivnit mocenské postavení Německa v Evropě.⁴⁶ Výsledkem řešení této krize bylo především zavedení instituce, která by měla podobným krizím předcházet. V roce 2011 tak například vznikl tzv. Fiskální kompakt.⁴⁷ Jak již bylo řečeno, v souvislosti s krizemi, se kterými se Evropa potýká, je potřeba provedení změn nevyhnutelná. Spolková republika je v současné době kritizována zejména kvůli svému řešení migrační krize. Kritiku si za svá politická rozhodnutí ohledně přijímání uprchlíků vyslechla německá kancléřka A. Merkelová, a to jak od mezinárodních aktérů, tak i ze strany německé vlády.⁴⁸ Naskytlo se tak poměrně ideální prostředí pro vzestup vyhraněnějších politických stran vůči evropské politice.⁴⁹ V případě SRN se konkrétně jedná o stranu Alternativa pro Německo (Alternative für Deutschland, AfD).⁵⁰ Tato strana se vyznačuje především svým nacionálně konzervativním, populistickým charakterem a vyhraněným euroskeptickým zaměřením s prvky extremismu. Její představitelé se opírali o ekonomické argumenty, které měly poukázat na nevýhodnou perspektivu německého členství v EU v podobě, jak ji známe dnes (jedná se především o Eurozónu). S tímto programem však zmíněná politická strana neshledala šanci na úspěch, jelikož německé obyvatelstvo je poměrně silně proevropsky založené. I tak se ovšem preference voličů proměnily a tuto změnu pocítila především tradiční koalice stran Křesťanskodemokratická unie a Křesťansko-sociální unie Bavorska (CDU a CSU). CDU se prezentuje jako proevropská strana a stále je nejsilnější německou vládní stranou. V roce 2012, kdy největší problémy s řešením krize Eurozóny ustaly, začalo být jasné, že vytvoření diferencované integrace není pro Německo (Francii a Velkou Británii) vhodným konceptem pro organizaci Evropské unie.⁵¹

Německé řešení migrační krize však nevyvolalo pouze kritiku, protože řešení se v čase ukázalo jako poměrně úspěšné a v Německu dochází k relativně úspěšné integraci imigrantů. I tak se neshody v evropské politice ukázaly nejen vzhledem k nové extremistické straně, ale i v rámci tradičních stran. Názorově se právě například rozcházel i proevropská CDU a o trochu více euroskeptická CSU. Německá společnost je v zásadě celkově proevropsky orientovaná, a tak je nadále většina spolkového obyvatelstva i politického spektra ve prospěch setrvání ve

⁴⁶ Isabelle Hertner a Alister Miskimmon, „Germany’s Strategic Narrative of the Eurozone Crisis“, *German Politics and Society* 114, vol. 33, č. 1/2 (podzim/léto 2015), 43, www.ebscohost.com (staženo 23. 4. 2018).

⁴⁷ *Ibid.*, 43.

⁴⁸ „Seehofer kritizoval Merkelovou kvůli uprchlíkům“, *Euroskop, čtk*, 23. 9. 2015 (staženo 20. 3. 2018).

⁴⁹ Julian Plottka, „Euroscepticism and European Parliament election“, *EU-28watch*, č. 10, 2014 (staženo 6. 3. 2018).

⁵⁰ Joseph Janning, „Keeping Europeans Together“, *European Council on Foreign Relations*, (září 2016): 66, ecfr.eu (staženo 5. 5. 2017).

⁵¹ Ciceo, „The Multispeed Integration and the Future of Inner Borders of the EU.“, 24-25.

společných strukturách. CSU tedy na svou strategii doplatila, a to ztrátou části voličů (směrem k AfD).⁵²

Německo nicméně stále platí za stabilního arbitra, který by měl nadále zajišťovat fungující řád. Obecně dle některých názorů již zašla ekonomická a politická integrace tak daleko, že by Německo mělo nastavit určité limity, které by hlubší integraci omezovaly.⁵³ Především CDU je v tomto ohledu velmi opatrná. Německá společnost se sice dá označit za proevropskou, avšak Němci nemají zájem o další prohlubování Unie, nýbrž o její zefektivnění.⁵⁴ Pravomoce by se měly částečně vrátit na úroveň národních států, rozvinul by se princip subsidiarity a dbalo se na jeho dodržování.⁵⁵ Ostatní členské státy EU zároveň poukazují na to, že pozice Spolkové republiky by neměla být výsadní, a mělo by se postupovat opatrněji při případném prosazování německých hodnot a norem jako ideálního modelu národního státu. Někteří kritici tento jev označují dokonce až za „nový nacionalismus“⁵⁶. Ve spojitosti s Německem je samozřejmě (vzhledem jeho historickému diskurzu) tato hrozba mnohem viditelnější, nicméně tyto tendence se pravděpodobně objevují i u jiných členských států Evropské unie (rostoucí úspěch populismu)⁵⁷ A ačkoliv někteří evropští partneři potenciální německou hegemonii kritizují, ke změnám v mocenském rozdělení prozatím nedošlo. Otázkou zůstává, zda by přijetí konceptu Evropy více rychlostních stupňů tomuto vývoji zabránilo, nebo jej naopak ještě více podnítilo.

2.2 Česká republika

Vstup do integračních struktur byl již od 90. let cílem české zahraniční politiky, a to v plnoprávném členství v EU. V rámci vládních stran se ovšem projevil rozdíl v názorech na prohloubení integrace. Tyto postoje se dají shrnout do tří proudů⁵⁸:

⁵² Focus online, „Neue Umfrage zeigt: CDU stürzt ab, AfD erreicht Jahres-Rekord“, 24. 5. 2016, https://www.focus.de/politik/videos/stern-rtl-wahl-trend-neue-umfragewerte-cdu-stuerzt-ab-afd-auf-jahresrekordwert_id_5560277.html (staženo 23. 4. 2017).

⁵³ Vít Beneš a Sebastian Harnisch, Sebastian, „Role theory in symbolic Interactionism: Czech Republic, Germany and the EU“, *Cooperation and Conflict* 50 (2015): 155, cac.sagepub.com (staženo 5. 5. 2017).

⁵⁴ Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, „Ein neuer Aufbruch für Europa, Eine neue Dynamik für Deutschland, Ein neuer Zusammenhalt für unser Land“, 7. 2. 2018, <https://www.mdr.de/nachrichten/politik/inland/download-koalitionsvertrag-quelle-spd-100-downloadFile.pdf> (staženo 23. 4. 2018).

⁵⁵ Plotttka, „Euro-scepticism and European Parliament election“.

⁵⁶ Beneš, Harnisch, „Role theory in symbolic Interactionism“, 156.

⁵⁷ Werner Weidenfeld, *Jahrbuch der Europäischen Integration* 2016, 19, http://iep-berlin.de/wp-content/uploads/2016/10/Weidenfeld-Werner-Die-Bilanz-der-Europäischen-Integration-2016_JahrbuchEuropäischeIntegration2016.pdf.

⁵⁸ Ivo Šlosarčík a Tomáš Weiss, „Česká republika a EU. Zvykání si v nové roli in *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii*, eds. Rovná, Lenka; Kasáková Zuzana; Váška, Jan; (Praha: VIP Books, 2007), 290.

- a) kritický, odmítající politickou integraci a požadující revizi současné úrovně integrace,
- b) zdrženlivý, který sice nechce přehodnotit již dosažené úrovně integrace, ale na druhou stranu se staví velmi zdrženlivě k dalšímu prohlubování nadnárodního charakteru EU a přesunu dalších kompetencí na Evropskou unii,
- c) euro-optimistický či euro-federalistický, jenž podporuje další prohlubování integračního procesu.

Kritický a zdrženlivý přístup měl při vstupu ČR do Evropské unie poměrně silnou základnu. Debatu o EU prakticky etabloval tehdejší euroskeptický prezident Václav Klaus. Dá se říci, že Česká republika neměla moc velký zájem (a zatím ani předpoklady) na tom, aby se stala součástí toho tzv. evropského jádra.⁵⁹ V té době byla myšlenka členství v Evropské unii ve více stupních odmítnuta jak proevropskými, tak i euroskeptickými proudy. Česká republika je uváděna jako příklad země, která sice měla za cíl plné členství v Unii, nicméně ne všichni politici se ztotožnili s myšlenkou trvalého prohlubování integrace.⁶⁰

Důkazem toho, že ČR nemá o hlubší integraci až takový zájem, je také fakt, že se Česká republika (prezident Klaus i tehdejší vláda ODS) zdráhala ratifikovat Lisabonskou smlouvu, jež reformovala evropské instituce a jejich fungování. Je tedy možné, že pokud by se ke konci prvního desetiletí 21. století dále mluvilo o zavedení konceptu diferencované integrace členských států Evropské unie, Česká republika by tomuto návrhu nestála přímo v cestě.⁶¹ Zároveň však ale nelze říci, že by jej podpořila. Nálady se měnily se střídajícími se vládami.

Nedůvěra v západoevropské mocnosti obecně leží v podvědomí Čechů především od konce 30. let (Mnichovská dohoda, 1938) a také konce 60. let (invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968) minulého století. Evropská unie je často viděna jako jakýsi „superstát“, který ovládá úzká skupina velmocí (ve většině případů se uvádí silné trio Francie, Německa a Velké Británie).⁶² Česká republika měla od začátku kvůli této nedůvěře opatrnější postup v rámci integrace do Unie. Předtím, než měla ČR převzít evropské předsednictví (v roce 2009), se začaly prosazovat spíše názory na vytvoření spravedlivého systému spolupráce všech členských států, nezávisle na jejich velikosti.⁶³

⁵⁹ Institut für Europäische Politik (ed.): EU-25 Watch, č. 3, červenec 2006, 24.

⁶⁰ Vít Beneš a Mats Braun, „An ever-closer eurozone and its consequences for differentiated integration in Europe“, in *Differentiated Integration in the EU*, Steven Blockmans (ed.), (Brusel: Centre for European Policy Studies, 2011): 21, <https://www.ceps.eu/system/files/Differentiated%20Integration%20in%20the%20EU%20corr..pdf>.

⁶¹ Ibid., 25.

⁶² Beneš, Harnisch, „Role theory in symbolic Interactionism, 156.

⁶³ Institut für Europäische Politik (ed.): EU-25/27 Watch, č. 5, září 2007, 30.

Názory na prohlubování Evropské unie se navíc liší i napříč českým politickým spektrem. Zatímco ODS je od samého začátku členství v EU spíše euroskeptická, ČSSD, KDU-ČSL a TOP 09 jsou strany spíše proevropského názorového směru.⁶⁴ Jak jsem již zmínila, dokud byla ODS vládnoucí stranou, Česká republika nesměřovala k hlubší integraci do Evropské unie. Vzhledem k tomu, že ale Občanská demokratická strana prošla od roku 2009 mnohými (korupčními) aférami, politická situace se proměnila a silnější vládní stranou se postupně stává ČSSD. Tato strana naopak posunula českou politiku blíže té evropské.⁶⁵ Napříč rozdílným názorům na prohlubování integrace, žádná z vlád nezpochybovala roli Německa v EU jako klíčového partnera. Evropská politika v České republice tak velmi úzce souvisí s německými postoji.⁶⁶

K 10. výročí vstupu České republiky do evropských integračních struktur byla vypracována studie s názvem „Ekonomické vyhodnocení členství České republiky v EU“, která jasně potvrzuje, že ČR z tohoto členství ekonomicky profitovala, zlepšila svou hospodářskou situaci a upevnila pozici na trhu.⁶⁷ Díky evropským směrnicím se výrazně ustálila také situace politická prostřednictvím posílení právního charakteru státu, a to především v oblasti ochrany lidských práv, práva na ochranu spotřebitele atp. Diferencovaná integrace by tedy nebyla pro Českou republiku příliš výhodná. Prezident Miloš Zeman však prohlásil na setkání (2014) s tehdejším německým prezidentem Joachimem Gauckem, že „Německo je motorem EU, a že by si přál, aby ČR byla alespoň „převodovkou“ a připojila se k Německu a tzv. tvrdému jádru Evropské integrace“.⁶⁸ Ze strany české vlády se naopak zvedají na adresu tohoto návrhu vlny kritiky. Především tehdejší premiér Bohuslav Sobotka prohlásil, že by se taková situace nemusela pro Českou republiku vyvíjet dobře.⁶⁹ Mohla by se ocitnout mimo dění a neúčastnit se tak debat o rozhodujících otázkách, které by však v mnoha případech mohly samotné Česko do značné míry ovlivňovat. Dá se tedy říci, že část politického spektra (např. strana ODS) vnímá současné dění pozitivně a sleduje vývoj, jenž nastínila německá kancléřka i předseda Evropské komise, se satisfakcí, opačné pole české politické scény v tomto vidí tu nejhorší možnou variantu budoucího směřování EU (ČSSD). Diverzifikace mezi jednotlivými politickými stranami se ukázala především v názoru na přijetí a ratifikaci Lisabonské smlouvy. Zatímco

⁶⁴ Institut für Europäische Politik (ed.), EU-28 Watch č. 10, dostupné z: <http://eu-28watch.org/issues/issue-no-10/czech-republic/> (staženo 12. 3. 2018).

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Janning, „Keping Europeans Together“, 45.

⁶⁸ Institut für Europäische Politik (ed.), EU-28 Watch č. 10.

⁶⁹ Adéla Denková a Krzysztof Kokoszczyński, „Budoucnost EU: Má Visegrád plán?“, *Euractiv.cz*, 16. 2. 2017 (staženo 19. 5. 2017).

pragmatictější a euroskeptičtější ODS byla proti, ČSSD nebo KDU-ČSL a Strana zelených se vyjádřily pozitivně v rámci podpisu této (dle mnohých nesporně kontroverzní) smlouvy. Důležitým podnětem, který přesvědčoval ostatní politiky o správnosti přijetí evropských pravidel, byly obavy ze sílící pozice Ruska. Ani jedna z těchto skupin není v Česku dominantní, o evropských záležitostech se vedou velmi rozsáhlé debaty a výměny názorů. Na čem se však v podstatě všichni shodnou je, že důležité je především respektování přání obyvatel. Stěžejními body k řešení by se měly stát především otázky bezpečnosti. Evropská unie má vybudovaný dostatečný právní systém pro to, aby s aktuálními výzvami dokázala poradit. Stále méně Čechů tomu však věří (53 % respondentů průzkumu veřejného mínění CVVM z dubna 2016 odpovědělo, že v evropskou integraci nemají důvěru)⁷⁰. Výraznými faktory těchto výsledků jsou zejména problémy s migrací a hrozby mezinárodního terorismu. Češi se však v rámci EU také zajímají o záležitosti ekonomického a sociálního charakteru. V souvislosti s posilováním ekonomické stability vnitřního jednotného trhu je podle bývalého premiéra Sobotky hlavní, aby se svobody vnitřního trhu vyvíjely rovnoměrně.

Pokud se jedná o postoj České republiky k budoucnosti a směřování Evropské unie (podle toho, jak ji v bílé knize navrhnul Juncker), ani jeden ze scénářů, který je v knize uveden, nespĺňuje vize a představy o budoucnosti EU. Podle politiků se jedná pouze o jakýsi podklad, o kterém bude třeba dále hovořit a rozvinout jej.⁷¹ Česká republika tak nezaujímá žádný vyhraněný názor, a čeká, co budou prosazovat klíčoví partneři.

2.3 Polsko

V kontextu integrace do Evropské unie lze pozorovat společné rysy mezi českou a polskou zahraniční politikou. Týká se především obezřetnosti v rámci prohlubování integrace. I pro Polsko byla orientace na vstup do Evropské unie stěžejní a nevyhnutelná, po dosažení tohoto cíle se však začalo jednat o tom, co dál. Kolem roku 2006 se Polsko a ČR na nějaký čas názorově rozdělily – ze strany polského prezidenta i polské vlády se ozývala pozměněná rétorika s mnohem více proevropským podtextem.⁷² S podporou České republiky se také Poláci zdráhali podepsat Lisabonskou smlouvu, nakonec však v Polsku její ratifikace proběhla dříve než v ČR a tehdejší polský premiér Donald Tusk se dohodnul s německou kancléřkou

⁷⁰ Denková, Kokoszczyński, „Budoucnost EU: Má Visegrád plán?“

⁷¹ „Scénáře budoucí Evropské unie“, 24. 3. 2017, <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/vicerychlostni-evropa-nebo-jen-jednotny-trh-politici-resi-bu/r~0b3fbbf80fb311e782e8002590604f2e/> (staženo 18. 3. 2018).

⁷² Institut für Europäische Politik (ed.): EU-27 Watch, č. 3, 49.

Merkelovou (po referendu v Irsku, které odmítlo přijetí Lisabonské smlouvy) na oficiálním postupu při ratifikačním procesu Lisabonské smlouvy.⁷³ Zároveň Tusk zkritizoval koncept „dvourychlostní EU“, jelikož by podle něj měla Unie fungovat n vzájemném respektování požadavků jednotlivých členských států bez toho, aby byly rozděleny do privilegovaných a neprivilegovaných skupin.⁷⁴

Jinak ovšem dlouhodobé (euroskeptické) názory na prohlubování EU svedly českou a polskou zahraniční politiku na cestu vzájemné podpory a spolupráce. Co však můžeme pozorovat, je ještě větší opatrnost polské strany v souvislosti s konceptem diferencované integrace. Polsko (patřící na rozdíl od ČR k velkým státům EU) již od počátku nespátrovalo výhodnou pozici v okrajovější vrstvě evropských struktur a mělo strach z odsunutí na periferii a znemožnění podílet se na rozhodování o strategických otázkách. Podobná tendence (jako v České republice) je také v rámci polských politických stran. Levicové (Svaz demokratické levice, Sociální demokracie Polska) a středové strany (Občanská platforma, Polská lidová strana) jsou více proevropsky založené, zatímco pravicová, národně-konzervativní strana Právo a Spravedlnost je opatrnější v rámci evropské rétoriky.⁷⁵

Polsko patří podle průzkumů k zemím s velmi pozitivním přístupem ke členství v Evropské unii (někdy dosahuje dokonce až téměř 80% podpory), nicméně jen necelých 40 % se vyjádřilo pro podporu hlubší integrace.⁷⁶ Polsko patří (stejně jako např. ČR nebo Maďarsko) k zemím, které mají velmi malý zájem se připojit do eurozóny. Obecně se Poláci zdráhají v poskytování finančních prostředků Evropské unii na řešení zahraničních konfliktů pomocí vojenských intervencí. Kritičtí jsou také vůči poskytování pomoci uprchlíkům ze zemí Středního východu. Polské vymezování se proti určitým rozhodnutím EU souvisí také se zastoupením výrazné většiny strany Právo a Spravedlnost (PiS) v polském parlamentu. Tato sociálně konzervativní strana má k současnému fungování Unie výhrady. Její hlavní stratég Jarosław Kaczyński považuje za největší hrozbu pro polský stát Německo. Podle něj Německo ohrožuje polské národní zájmy a polskou národní identitu, jelikož v současné chvíli dominuje Evropské unii a má zájem posílit svůj vliv a „z Polska si vytvořit jakousi pomyslnou kolonii“⁷⁷. Polská společnost je v souvislosti s těmito názory výrazně polarizovaná, a dá se předpokládat, že se Polsko stane jednou z problematických oblastí evropských struktur. Na čem se však téměř

⁷³ Institut für Europäische Politik (ed.): EU-27 Watch č. 7, (září 2008): 50, http://www.eu-27watch.org/?q=system/files/EU-27_Watch_No_7.pdf.

⁷⁴ Ibid., 52.

⁷⁵ Ibid., 149.

⁷⁶ Janning, „Keeping Europeans Together“, 104.

⁷⁷ Ibid., 103.

všechny skupiny shodují, je nezbytnost provedení reformy na evropské úrovni. Kaczyński dokonce podporuje návrh na změnu smluv o fungování Evropské unie, což se však jeví jako krajně nereálná možnost.⁷⁸ Ostatní politické subjekty do takových extrémů nezabíhají, provedení reformy však slibují podpořit (např. také bývalá polská premiérka Beata Szydlová nebo polské ministerstvo zahraničních věcí). Žádné konkrétní návrhy na změny ve fungování EU Polsko zatím nezveřejnilo, obecně ovšem převládá snaha posílit mezivládní spolupráci a omezit tak pravomoci nadnárodních institucí EU. Je velmi pravděpodobné, že se koncept změn bude týkat prohlubování integrace na dobrovolném principu jednotlivých států. S tím by údajně mohla souhlasit i strana Právo a Spravedlnost. Tento princip je velmi podobný návrhu na vytvoření vícerychlostní Unie. Mělo by však být předem jasně určené, za co by měla být Evropská unie zodpovědná a jakým směrem se bude do budoucna ubírat.⁷⁹ Polsko na Římském summitu 2017 také podepsalo Římskou deklaraci, zároveň však polská vláda vydala prohlášení, že případná diferenciaci v rámci EU musí zůstat v určitých mezích, a že by tato diferenciaci mohla Evropu oslabit.⁸⁰

Jak je z této kapitoly zřejmé, každý ze tří vybraných národních států hraje určitou specifickou roli v integračním systému a jejich preference se liší. Můžeme však pozorovat také některé podobné znaky a tendence v rámci evropské politiky, případně korelace a závislosti jednoho státu na druhém. V následující kapitole na tyto znaky a vztahy poukazuji a vzájemně je porovnávám na základě daných kritérií.

3. Srovnání

Kritéria vymezená pro srovnání národních států a jejich přístupu ke konceptu vícerychlostní Evropské unie a také evropské politiky, jsem představila v minulé kapitole. Jak jsem uvedla, postoje zemí srovnávám na základě vývoje integrační politiky, názoru na prohlubování EU, dále také názoru na princip fungování EU (mezivládní nebo nadnárodní) a přístupu ke konceptu vícerychlostní unie.

V období po tzv. východním rozšíření EU z roku 2004 (a 2007) se začalo mluvit o tom, že v EU chybí pevné vedení. Nejednalo se tak úplně o úvahy o vícerychlostní unii, spíše o

⁷⁸ Denková, Kokoszczyński, „Budoucnost EU: Má Visegrád plán?“.

⁷⁹ Kai-Olaf Lang, „Misstrauen und Zusammenarbeit“, *Stiftung Wissenschaft und Politik*, (březen 2016): 2, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2016A13_Ing.pdf.

⁸⁰ Deputy Minister Szymański: the Rome Declaration is not a closed issue, PAP dispatch of 21 March 2017, http://www.msz.gov.pl/en/p/msz_en/news/they_wrote_about_us/deputy_minister_szymanski_the_rome_declaration_is_not_a_closed_issue_pap_dispatch_of_22_march_201 (staženo 23. 4. 2017).

tendence nominování nějakého státu do této vedoucí úlohy. Některé státy (mezi nimi i Česká republika) se přikláněly k názoru, že tandem Německo-Francie je pro Evropu klíčový. Jiné země (např. Polsko) jej naopak kritizovaly a označovaly za „lokomotivu, která už je mimo provoz“.⁸¹ Evropští lídři si však uvědomovali, že v této fázi jsou již téměř všechny státy schopné ujmout se evropského vedení, a tak spíše než k diferenciaci a rozdělení Evropy na „jádro a periferii“, mělo dojít k unitární integraci států (např. prostřednictvím posílení spolupráce států v rámci rotujícího předsednictví v Radě EU - zakotveno v Lisabonské smlouvě⁸²) a tím pádem i přenesení pravomocí na tvorbu evropské politické agendy spravedlivě mezi všechny členské státy. Německo sice mocenské ambice mělo, situace na evropském politickém poli však nebyla přílišným mocenským nárokům a posilování vlivu některých států nakloněna. Česká republika i přes své silné euroskeptické nálady nakonec souhlasila s vytvořením unie na principu rovnocenného partnerství. Polsko nebylo v debatách o podobě integrace jednotné uvnitř státu, ani navenek. Prezident se neshodoval s názory vlády ani opozice, a tak bylo v rámci debat o míře integrace Polsko velmi rozpolcené. Po podepsání Berlínské deklarace (2007) se situace mírně uklidnila a Polsko začalo pracovat na tom, aby našlo konsenzus, podle kterého by mohlo v rámci EU fungovat.

Německo se z celého spektra vymyká především kvůli tomu, že je naprostým základem EU. Určuje směr evropské ekonomiky i politiky. Dá se tedy říci, že nejsou během let viditelné výkyvy v tendencích směřování integrační politiky. Zároveň je tedy zřejmé, že má rozhodující slovo i v debatách o budoucím směřování Unie. Německo je zároveň i (spolu s Francií) iniciátorem o obnovení debaty o vícerychlostní EU. Pokud by se ovšem jednalo o zavedení tohoto konceptu v plném rozsahu, není to směr, kterým by se německá politika chtěla vydat. I přesto, že by to pravděpodobně znamenalo ještě větší prohloubení německých kompetencí v rámci Unie, se zavedením tohoto modelu by také došlo k nepřehledné situaci celého systému. A jak už jsem zmínila, Německo se chce spíše orientovat na zefektivnění Evropské unie. Vzhledem k tomu, že však na Německo v některých evropských otázkách vyvíjí tlak Francie, bude muset najít cestu, jak se vyrovnat se všemi úskalími reformy Evropské unie.

Česká republika naopak nemá značný vliv na to, co se v souvislosti s reformou Evropské unie děje. Tempo ani směr neudává, ale přebírá. A přebírá jej právě především od Německa, jelikož je to pro ČR strategický ekonomický partner. Nelze říci, že by si Česka republika nechala od Německa cokoliv „diktovat“, avšak čeští politici jsou si vědomi faktu, že je na

⁸¹ Institut für Europäische Politik (ed.): EU-25 Watch, č. 3, červenec 2006, 11.

⁸² „Předsednictví Rady EU“, <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/presidency-council-eu/> (staženo 12. 3. 2018).

Německu značně závislá. Snaží se především o zachování dobrých vztahů s Německem, v rámci vládní politiky se chovají spíše pragmaticky a prohlubování integrace a posílení nadnárodního principu se pokouší vyhnout (např. integraci do eurozóny). A pokud by mělo dojít k diferenciaci Evropské unie jako systému, chce si tím ČR zajistit, že bude mít vedle Německa „místo“ ve vnitřním kruhu integrace.⁸³

Polsko patří mezi velké státy Evropské unie, a tak má o trochu silnější pozici v určování směru evropské politiky než Česká republika. Problémem je však jeho vnitřní názorová roztržičnost. Měnící se vlády se nemohly dohodnout na společném cíli směřování integrační politiky a celou situaci ještě komplikovaly často odlišné názory polského prezidenta. V zásadě je však jasné, že polská společnost je proevropsky založená, ačkoliv jen do té doby, než by mělo dojít k dalšímu prohlubování integrace. Naopak se polská vláda dlouhodobě pokouší o přenesení co největšího počtu kompetencí zpět na mezivládní úroveň. V podstatě se zasazuje o vytvoření systému, kde by národní státy měly větší volnost. Vícerychlostní Unie by tomu částečně odpovídala, podpora tohoto konceptu však z Polska nepřichází. I přesto, že nepatří k malým evropským státům, převládá tu obava z odsunutí Polska na okraj evropského dění a zároveň posílení německých kompetencí.⁸⁴ Polská národně-konzervativní vláda je proreformní a prosazuje model posílení důvěry na úrovni mezivládní spolupráce.⁸⁵

Česká republika i Polsko se tedy vyznačují tím, že se společně obávají vytvoření vícerychlostní Evropské unie, protože předpokládají vznik „jádra“ a okrajových států (kam by byly zařazeny právě východoevropské státy). Prosazují spíše posílení role národních parlamentů, efektivnější „demokratickou kontrolu“, prohloubení spolupráce v rámci vnitřního trhu a vnější i vnitřní bezpečnosti.⁸⁶ Nechtějí také posílit francouzsko-německý mocenský tandem (obzvláště poté, co Velká Británie vystoupí z Evropské unie).⁸⁷ Zároveň však obě země počítají s tím, že by si chtěly udržet dobré vztahy s Německem i Německo s nimi. Po případném zavedení vícerychlostní EU by se jednalo především o normalizaci a stabilizaci vztahů s Polskem a navázání bližší ekonomické spolupráce s Českou republikou.⁸⁸ Dá se tedy říci, že pokud by Německo přikročilo k zavedení tohoto konceptu, Polsko i Česká republika by toto rozhodnutí (i přes případné neshody) podpořily.⁸⁹

⁸³ Lang, „Differenzieren und Kooperieren“, 3.

⁸⁴ Ibid., 3.

⁸⁵ Ibid., 2.

⁸⁶ Ibid., 1.

⁸⁷ Kai-Olaf Lang, „Die Visegrád Staaten und der Brexit“, *Stiftung Wissenschaft und Politik*, (2016): 1, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2016A53_Ing.pdf.

⁸⁸ Lang, „Differenzieren und Kooperieren“, 3-4.

⁸⁹ Ibid., 4.

Závěr

Koncept vícerychlostní Evropské unie je komplexní téma, které je velmi těžké specifikovat a stručně vystihnout. Jeho část již ve své specifické formě existuje a to, že se obnovila debata o jeho zavedení v rámci reformy EU znamená, že by se z neoficiální praktické formy diferenciaci stala oficiální – praktická, ale především teoretická. Jak přesně by to mělo vypadat, tím se tato práce nezabývá. Co by však závěrem mělo být o něco více jasné, je, na kolik se o diferenciaci v rámci budoucího vývoje Evropské unie hovoří, a jaký přístup k tomuto scénáři zaujímají státy Německo, Polsko a Česká republika.

To, zda bude koncept zaveden, není jisté, jelikož podpisem Římské deklarace v březnu 2017 se téměř nic nezměnilo a plánované reformy EU tak ještě neprobíhají. Je však zřejmé, že státy jsou v rámci debat o budoucnosti a směřování Evropské unie opatrné. Německo zastává těžkou vedoucí pozici, která s sebou nese rizika spojená s učiněnými rozhodnutími. Německá společnost již není nakloněna prohlubování integrace, a vícerychlostní model by tak pravděpodobně také nekorespondoval s plánovanými cíli v rámci evropské politiky v Německu. I přesto, že vícerychlostní model by měl představovat rozdělení kompetencí, v praxi by to znamenalo spíše znepráhlednění celého institucionálního systému. Německo však naopak prosazuje zefektivnění Unie, především v oblasti institucí a také financí. Z hlediska evropské politiky se Německo vyznačuje stabilním směřováním evropské integrační politiky k dosahování dlouhodobých cílů.

Efektivnější Evropskou unii by chtělo také Polsko. To však prosazuje přenesení kompetencí z evropských institucí zpět na vlády národních států. Vícerychlostní EU Polsko považuje za velmi nevhodný model fungování Unie, zejména kvůli strachu z odsunutí na periferii. Co se týká polské vlády, na rozdíl od Německa pozorujeme značně nestabilní postoje, které se měnily podle preferencí aktuálních vládních stran. A ačkoliv Německo jako evropského hegemonu dlouhodobě kritizují, zároveň si uvědomují, že je pro Polsko klíčovým partnerem.

Také Česká republika preferuje efektivnější fungování Evropské unie a evropských institucí, přičemž jednotlivé postoje se také (stejně jako v Polsku) měnily se střídajícími se vládami. ČR je dlouhodobě považována za spíše euroskeptickou zemi. Pokud však jde o spolupráci, je si vědoma důležitosti dobrých vztahů s Německem, a tak nevystupuje s ostrou kritikou německého postavení v rámci EU jako Polsko. Co se týká konceptu vícerychlostní EU, česká vláda opakovaně prohlásila, že by ČR nezískala při realizaci tohoto modelu výhodnou pozici. Pokud by však Německo vyzvalo ČR k jeho podpoření, s největší pravděpodobností by tak učinila, právě proto, aby si udržela dobré vztahy s Německem.

Z toho všeho tedy vyplývá, že v okruhu těchto třech států závisí veškerá rozhodnutí na Německu, které je kontinuální a stabilní ve svých politických rozhodnutích, a oba zmíněné státy by jej pravděpodobně dříve či později podpořily. Silné tendence, které by naznačovaly opak, jsem během výzkumu neobjevila. Pro další výzkum by bylo vhodné zpracovat tuto analýzu i pro další členské státy, případně ji rozšířit a zkoumat, jaký směr nabrala debata o směřování Evropské unie po Římském summitu 2017, a zahrnout tak do celkového obrazu aktuální postoje polské, české a německé vlády a také impulzy francouzského prezidenta Emmanuela Macrona k zavedení vícerychlostní Evropské unie.

Summary

The concept of the multi-speed European Union is a very complex topic, which is hard to define. A part of it already exists in the EU in its specific form and the fact that this concept is one of the options of the future structure of the EU means that the partly-established form might become an official strategic organization of the structure. At the end of the thesis, it should be obvious how probable the scenario of the multi-speed European Union is to become the future structure of the EU; and which position would be taken by Germany, the Czech Republic and Poland. Nevertheless, it is still unknown whether the scenario will be accepted or not, because the Rome Declaration signed in March 2017 does not include any bonding decisions and the reforming process of the EU is yet not clarified. The member states are going to be careful about making decisions regarding future steps in reform process.

Germany has a leading role in the debate about the future of the EU. The German population is not in favor of the further deepening of the integration and the multi-speed concept does not fully meet the priorities of the German integration politics. Even though Germany would probably gain more competencies within the EU, the entire institutional system would be less transparent. However, Germany prefers to run the EU more effectively, as it represents a settled authority of the EU, and leads the integration into stabilizing and achieving of the long-term goals.

Poland also enforces more effective European system, but it prefers transferring the competencies from the European institutions to the national governments again. Multi-speed European Union is, for Poland, unsuitable concept of the integration function because the Polish government is afraid of being shifted to the peripheral layer of the EU. In comparison to Germany, there is a very unstable tendency of the Polish integration strategy, which fluctuated with currently elected party. Poland does not hesitate to criticize Germany for its hegemony, but at the same time, Poland knows that Germany is a strategic partner in the EU.

The Czech Republic prefers more effective functioning of the European Union as well, and the attitude towards the integration strategy was nearly the same as it was in Poland – fluctuating and unstable, depending on a leading political party. The Czech Republic is perceived as a mostly Eurosceptic country. But when it comes to cooperation, the Czech Republic is aware of the importance of a strong relationship with Germany too, and so it does not criticize the German politics as Poland does. Relating to the multi-speed concept, the Czech Republic repeatedly affirmed that this concept would create a very unfavorable situation for the

Czech Republic. Nonetheless, if Germany would have asked the Czech Republic to support it, the Czech government would probably do so, just to preserve good relations with Germany.

From all this information, it is obvious that the decisions depend on Germany, which is one of the leading authority in policy-making. Both countries mentioned above would probably support the German suggestions. Any other tendencies were not discovered during this research. For further research it would be suitable to analyze the process concerning other member states of the European Union or extend this one regarding the Summit in Rome 2017. This extension would include current opinions of the Polish, Czech and German governments, as well as the impulses of the French president Emmanuel Macron concerning the reform of the EU and the multi-speed concept.

Použitá literatura

Odborné knihy

Ulrich Beck, *Německá Evropa – Nové mocenské krajiny ve znamení krize* (Praha: Filosofia, 2015).

Katrin Böttger a Mathias Jopp, *Handbuch zur deutschen Europapolitik* (Nomos-Verlag, 2016).

Petr Dostál, *Multi-speed European Union: Differentiated Integration and Spatial Development in Public Opinion* (Praha: Česká geografická společnost, 2010).

Evropská komise, *Bílá kniha o budoucnosti a směřování Evropské unie*, (Brusel: COM 1. 3. 2017), https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/bila_kniha_o_budoucnosti_evropy_cs.pdf.

Jahrbuch der Europäischen Integration 2016, http://iep-berlin.de/wp-content/uploads/2016/10/Weidenfeld-Werner-Die-Bilanz-der-Europäischen-Integration-2016_JahrbuchEuropäischeIntegration2016.pdf.

Nicolai von Ondarza, *Zwischen Integrationskern und Zerfaserung – Folgen und Chancen einer Strategie differenzierter Integration*, (Berlín: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2012), https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2012_S20_orz.pdf.

Günter Rinsche, *Stabilität und Effizienz* (Hamm: Gebrüder Wilke GmbH, 1999).

Lenka Rovná, Zuzana Kasáková a Jan Váška, (eds); *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii* (Praha: VIP Books, 2007).

Lubomír Zaorálek, *Evropa jako dialog* (Praha: Úřad vlády České republiky, 2005).

Akademické články

Vít Beneš a Sebastian Harnisch, „Role theory in symbolic Interactionism: Czech Republic, Germany and the EU“, *Cooperation and Conflict* 50 (2015): 146-165, cac.sagepub.com (staženo 5. 5. 2017).

Vít Beneš a Mats Braun, „An ever-closer eurozone and its consequences for differentiated integration in Europe“, in *Differentiated Integration in the EU*, Steven Blockmans (ed.), (Brusel: Centre for European Policy Studies, 2011), 21, <https://www.ceps.eu/system/files/Differentiated%20Integration%20in%20the%20EU%20corr..pdf> (staženo 1. 4. 2018).

Georgiana Ciceo, „The Multispeed Integration and the Future of Inner Borders of the EU. What are the Challenges for those Remaining Outside the Hard Core?“, *Eurotimes*, č. 14 (podzim 2012): 15-28, www.ebscohost.com (staženo 21. 4. 2018).

Isabelle Hertner a Alister Miskimmon, „Germany’s Strategic Narrative of the Eurozone Crisis“, *German Politics and Society* 114, vol. 33, č. 1/2 (podzim/léto 2015): 42-57, www.ebscohost.com (staženo 23. 4. 2018).

Adéla Kadlecová, „Směřuje Evropská unie k modelu flexibilního uspořádání?“, *Mezinárodní vztahy*, č. 1 (2006): www.ebscohost.com (staženo 22. 2. 2017).

Christian B. Jensen a Jonathan B. Slapin, „Institutional hokey-pokey: the politics of multispeed integration in the European Union“, *Journal of European Public Policy* 19, č. 6 (2012): 779-795, www.tandfonline.com (staženo 18. 4. 2018).

Milan Nič, „The Visegrad Group in the EU: 2016 as a turning-point?“, *European View* (2016): 281-290, www.ebscohost.com (staženo 21. 2. 2017).

Vít Novotný, „The harmless spectre of a multi-speed Europe“, *European View* 11 (2012): 21-29, www.ebscohost.com (staženo 22. 2. 2017).

Ivo Šlosarčík a David Král, „Perspektiva vzniku pevného jádra či jader v EU a z toho plynoucí vliv na postavení ČR a dalších přistupujících států“, *Shrnutí analýzy Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM*, 5 (2004), Google Scholar (staženo 5. 2. 2018).

Csaba Törö, Csaba, Eamonn Butler a Károly Grüber, „Visegrád: The Evolving Pattern of Coordination and Partnership After EU Enlargement“, *Europe-Asia Studies* 66, č. 3 (2016): 264-393, www.ebscohost.com (staženo 21. 2. 2017).

Další elektronické zdroje

Vladimír Bartovic, „RTVS: Bílá kniha o budoucnosti EU“, *Europeum*, 10. 3. 2017, <http://www.europeum.org/articles/detail/1237/rtvs-bila-kniha-o-budoucnosti-eu> (staženo 9. 4. 2018).

Dominik Bergmann a Lukáš Hendrych, „Odborný podklad think-tanku Evropské hodnoty – Vícerychlostní Evropa“, 2. 5. 2016, *Evropské hodnoty*, <http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2016/05/V%C3%ADcerychlostn%C3%AD-Evropa.pdf> (staženo 23.3. 2018).

Viliam Buchert, „Je to už na revoluci? Summit EU v Římě byl blamáží, politici jen zopakovali své bláboly“, *Reflex*, 26. 3. 2018, <http://www.reflex.cz/clanek/komentare/78379/je-to-uz-na-revoluci-summit-eu-v-rime-by-blamazi-politici-jen-zopakovali-sve-blaboly.html> (staženo 27. 3. 2018).

Adéla Denková a Krzysztof Kokoszczynski, „Budoucnost EU: Má Visegrád plán?“, *Euractiv.cz*, 16. 2. 2017, <http://euractiv.cz/clanky/visegradska-ctyrka-v-eu/budoucnost-eu-ma-visegrad-plan/>, (staženo 19. 5. 2017).

Deputy Minister Szymański: the Rome Declaration is not a closed issue, PAP dispatch of 21 March 2017, http://www.msz.gov.pl/en/p/msz_en/news/they_wrote_about_us/deputy_minister_szymanski_the_rome_declaration_is_not_a_closed_issue_pap_dispatch_of_22_march_201 (staženo 23. 4. 2017).

Directorate-general for internal policies, „Challenges of multi-tier governance in the European Union, Effectiveness, efficiency and legitimacy (compendium of notes)”, *European Parliament* (2013), <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies.do?language=EN> (staženo 24. 2. 2017).

Focus online, „Neue Umfrage zeigt: CDU stürzt ab, AfD erreicht Jahres-Rekord“, 24. 5. 2016, https://www.focus.de/politik/videos/stern-rtl-wahl-trend-neue-umfragemerkmale-cdu-stuerzt-ab-afd-auf-jahresrekordwert_id_5560277.html (staženo 23. 4. 2017).

Gemeinsam für Deutschland – mit Mut und Menschlichkeit. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, (11. listopad 2005), https://www.bundesregierung.de/Content/DE/_Anlagen/koalitionsvertrag.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (staženo 15. 2. 2018).

Joseph Janning, „Keping Europeans Together“, *European Council on Foreign Relations*, (září 2016), ecfr.eu (staženo 5. 5. 2017).

Lukáš Hendrych, „V Římě se rozhoduje o budoucnosti EU“, *EurActiv*, <http://euractiv.cz/clanky/budoucnost-eu/v-rime-se-rozhoduje-o-budoucnosti-eu/> (staženo 27. 3. 2018).

Institut für Europäische Politik (ed.): EU-25 Watch, č. 3, (červenec 2006).

Institut für Europäische Politik (ed.): EU-25/27 Watch, č. 5, (září 2007).

Institut für Europäische Politik (ed.): EU-27 Watch č. 7, (září 2008), http://www.eu-27watch.org/?q=system/files/EU-27_Watch_No_7.pdf (staženo 18. 3. 2018).

Institut für Europäische Politik (ed.), EU-28 Watch č. 10, <http://eu-28watch.org/issues/issue-no-10/czech-republic/> (staženo 12. 3. 2018).

„Jaká je budoucnost EU? Juncker představil bílou knihu a čtyři možné vývoje“, 1. 3. 2017, *lidovky.cz*, https://www.lidovky.cz/jaka-je-budoucnost-eu-juncker-predstavil-bilou-knihu-a-ctyri-moznosti-vyvoje-184-/zpravy-svet.aspx?c=A170301_170448_in_zahranici_fas (staženo 1. 3. 2018).

Joint Statement of the Heads of Governments of the V4 Countries, „Strong Europe - Union of Action and Trust“, Input to Rome Declaration 2017, <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Joint-Statement-of-the-Heads-of-Governments-of-the-V4-Countries-Strong-Europe-Union-of-Action-and-Trust-Input-to-Rome-Declaration-2017.pdf> (staženo 23. 4. 2018).

Kai-Olaf Lang, „Die Visegrád Staaten und der Brexit“, *Stiftung Wissenschaft und Politik*, (2016), https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2016A53_lng.pdf (staženo 2. 3. 2018).

Kai-Olaf Lang, „Misstrauen und Zusammenarbeit“, *Stiftung Wissenschaft und Politik*, (březen 2016), https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2016A13_lng.pdf (staženo 10. 3. 2018).

Kai-Olaf Lang, „Differenzieren und Kooperieren, *Stiftung Wissenschaft und Politik*, (březen 2017), https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/aktuell/2017A22_lng.pdf (staženo 11. 2. 2018).

Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD, „Ein neuer Aufbruch für Europa, Eine neue Dynamik für Deutschland, Ein neuer Zusammenhalt für unser Land“, 7. 2. 2018, <https://www.mdr.de/nachrichten/politik/inland/download-koalitionsvertrag-quelle-spd-100-downloadFile.pdf> (staženo 23. 4. 2018).

Julian Plotttka, „Euro-scepticism and European Parliament election“, *EU-28watch*, č. 10, (2014), <http://eu-28watch.org/issues/issue-no-10/germany/> (staženo 6. 3. 2018).

„Předsednictví Rady EU“, <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/presidency-council-eu/> (staženo 12. 3. 2018).

Římská deklarace, 25. března 2017, *Vláda České republiky*, 18. 4. 2017, <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/dokumenty/rimska-deklarace--25--brezna-2017-155380/>.

„Seehofer kritizoval Merkelovou kvůli uprchlíkům“, 23. 9. 2015, *Euroskop, čtk*, <https://www.euroskop.cz/8954/26320/clanek/seehofer-kritizoval-merkelovou-kvuli-uprchlikum/> (staženo 20. 3. 2018).

„Scénáře budoucí Evropské unie“, 24. 3. 2017, <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/vicerychlostni-evropa-nebo-jen-jednotny-trh-politici-resi-bu/r~0b3fbbf80fb311e782e8002590604f2e/> (staženo 18. 3. 2018).

„Státníci míří do Říma na summit EU, Polsko i přes výtky oznámilo, že text podpoří“, *čt24*, 25. 3. 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=SX5VMXKfpoM> (staženo 20. 3. 2018).

Zuzana Stuchlíková, „#EU60 a narativ evropské integrace“, 29. 3. 2017, *EUROPEUM, Komentář: Římský summit*, <http://www.europeum.org/articles/detail/1279/komentar-rimsky-summit> (staženo 15. 2. 2018).

Veronika Völlinger, „Fünf Wege in eine europäische Zukunft“, *Zeit.de Online*, 10. 3. 2017, <http://www.zeit.de/politik/ausland/2017-03/eu-gipfel-europaeische-union-zukunft-jean-claude-juncker> (staženo 9. 4. 2018).

Seznam příloh

Příloha č. 1: Druhy integrace evropských do různých struktur (obrázek).

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Marie Ševčíková
E-mail:	87918423@fsv.cuni.cz
Semestr:	Letní
Akademický rok:	2016/2017
Název práce:	Srovnání pohledu Německa, Polska a České republiky na koncept vícerychlostní EU a jeho vývoj do Římského summitu 2017
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):	Letní 2017/2018
Vedoucí bakalářského semináře:	JUDr. Vladimír Handl, CSc.
Vedoucí práce (povinné):	JUDr. Vladimír Handl, CSc.
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):	Téma myšlenky vícerychlostní Evropské unie jsem si vybrala zejména kvůli tomu, že se v poslední době (v návaznosti na různé nedávné události jako např. Brexit, migrační kvóty apod.) o budoucnosti směřování Evropské unie často hovoří. Je velmi pravděpodobné, že v blízké době EU projde určitými strukturálními změnami, které by mohly znamenat zásadní proměny v jejím budoucím vývoji.
Předpokládaný cíl (5 řádek):	Ve své bakalářské práci bych chtěla přehledně shrnout a srovnat rozdílné přístupy k vytvoření vícerychlostní unie, a to především z pohledu Německa, které má v rozhodování o budoucích otázkách EU poměrně zásadní vliv, dále z pohledu Polska a České republiky. Tyto dvě země svá stanoviska ohledně podpory zmíněné koncepce v průběhu let měnila. Římský summit již určitým způsobem potvrzuje, že je více než pravděpodobné, že k přijetí určité formy tohoto návrhu dojde.
Základní charakteristika tématu (10 řádek):	Na koncept vícerychlostní Evropy, tedy diferencované integrace jednotlivých států, nebylo pohlíženo jednotně. Zatímco Německo od počátku prosazovalo vizi jednotného evropského systému, postupně vyvinulo i alternativní přístup případně participace na diferenciaci. Východní státy (především Polsko) se přikláněly k rovnocennému partnerství, a to zejména kvůli strachu z většího prohlubování již tak viditelných rozdílů a odsunutí na periferii. Česká republika se naopak myšlenkou rozdělení tolik nebránila – euroskeptici uvítali možnost, jak se vymanit z centra evropského dění. Tento koncept však nebyl dotažen, nesetkával se s všeobecným přijetím a čelil neochotě provádět změny. V souvislosti s některými událostmi nedávné doby však dochází k postupnému obratu a možným kontroverzím o obnovení myšlenky dvou- nebo vícerychlostní EU. Německo tak jedná o navázání užší spolupráce s určitými evropskými státy v rámci plného soustředění na zachování funkčnosti Evropské unie.
Předpokládaná struktura práce (10 řádek):	V úvodu by měla být stručná charakteristika a cíl práce, kterého budu chtít dosáhnout. Dále se bakalářská práce bude dělit do několika kapitol, které vystihují dané téma. Jako první bych se pravděpodobně zaměřila na vývoj konceptu vícerychlostní Evropy jako takové, případně jej srovnala s jinými koncepty rozdílné integrace evropských států. V dalších třech kapitolách bych přinesla shrnutí historického vývoje přístupu k tomuto konceptu v jednotlivých státech, které jsem si předem vymezila, tedy Německo, Polsko a Českou republiku. Následně bych popsala období a situaci na evropském politickém poli krátce před Římským summitem, tzn. jaké příčiny vedly k obnovení debaty o myšlence vícerychlostní unie. V závěrečné kapitole bych shrnula samotný Římský summit,

stanoviska, která byla odsouhlasena, a názory jednotlivých států na toto řešení. Závěr práce by měl shrnovat získané poznatky a přinést výsledek srovnání přístupů jednotlivých zemí k vybranému konceptu.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- Beck, Ulrich, *Německá Evropa – Nové mocenské krajiny ve znamení krize* (Praha: Filosofia, 2015).
- Böttger, Katrin, Jopp Mathias, *Handbuch zur deutschen Europapolitik* (Nomos-Verlag, 2016).
- Dostál, Petr, *Multi-speed European Union: Differentiated Integration and Spatial Development in Public Opinion* (Praha: Česká geografická společnost, 2010).
- Ondarza von, Nicolai, *Zwischen Integrationskern und Zerfaserung – Folgen und Chancen einer Strategie differenzierter Integration*, (Berlín: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2012).
- Rinsche, Günter, *Stabilität und Effizienz* (Hamm: Gebrüder Wilke GmbH, 1999).
- Rovná, Lenka; Kasáková Zuzana; Váška, Jan (eds); *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii* (Praha: VIP Books, 2007).
- Zaorálek, Lubomír, *Evropa jako dialog* (Praha: Úřad vlády České republiky, 2005).
- Jurczek, Peter, „Cross-border cooperation in the German-Czech-Polish border region at the turn of the century”, *Journal of Borderlands Studies* 17, č. 2 (podzim 2011): 97-104, www.ebscohost.com (staženo 22. 2. 2017).
- Kadlecová, Adéla, „Směřuje Evropská unie k modelu flexibilního uspořádání?“, *Mezinárodní vztahy*, č. 1 (2006): www.ebscohost.com (staženo 22. 2. 2017).
- Nič, Milan, „The Visegrad Group in the EU: 2016 as a turning-point?“, *European View* (2016): 281-290, www.ebscohost.com (staženo 21. 2. 2017).
- Novotný, Vít, „The harmless spectre of a multi-speed Europe”, *European View* 11 (2012): 21-29, www.ebscohost.com (staženo 22. 2. 2017).
- Törö, Csaba; Butler, Eamonn; Grüber, Károly; „Visegrád: The Evolving Pattern of Coordination and Partnership After EU Enlargement“, *Europe-Asia Studies* 66, č. 3 (2016): 264-393, www.ebscohost.com (staženo 21. 2. 2017).
- Directorate-general for internal policies, „Challenges of multi-tier governance in the European Union, Effectiveness, efficiency and legitimacy (compendium of notes)”, *European Parliament* 2013, dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies.do?language=EN> (staženo 24. 2. 2017).

Podpis studenta a datum

Marie Ševčíková 25.5.2017

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		